

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ

เอกสารประกอบการพิจารณา

ร่าง

พระราชบัญญัติ

พัฒนาที่ดิน

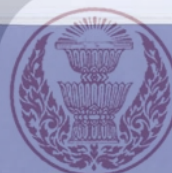
พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๐/๒๕๕๐

วันพุธที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๐

อ.พ. ๑๖๐/๒๕๕๐

จัดทำโดย
สำนักกฎหมาย

สำนักงานเลขาธิการสภา

Legislative Institutional Repository of Thailand

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. .... เสนอโดย คณะรัฐมนตรีชุดที่มีพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๐ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาดำเนินการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และได้บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๐/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๐

เอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้ในราชการของวงงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นสารประโยชน์ในเชิงอ้างอิงเบื้องต้นเพื่อประกอบการพิจารณาของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
กันยายน ๒๕๕๐

เอกสารประกอบการพิจารณา

จัดทำโดย

นายนิชา ผาสุข ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย
นายสุชาติ พันทองคำ ผู้อำนวยการกลุ่มงานกฎหมาย ๒
นางสาวสมสมร นาคนาค นิตกร ๖ นางสาวจินดา สัตยาริฐานาวาณิชย์ นิตกร ๕
นางสาวสุนันทา เรืองฉาย นิตกร ๔ นางสาวปรางทิพย์ หวังสมนึก นิตกร ๓
นางสาวกรรณิกา พัสระ วิทยากร ๓ นางสิริกัญย์ ส่องแสง เจ้าหน้าที่งานธุรการ ๖
นางกาญจนา ว่าบ้านเลน เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล ๒
กลุ่มงานกฎหมาย ๒ สำนักกฎหมาย โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๘๒๘๖

ผลิตโดย

กลุ่มงานการพิมพ์ สำนักการพิมพ์ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๗๔๑ - ๔๒
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

ท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และผู้สนใจที่มีความประสงค์หรือต้องการที่จะศึกษาเอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติเป็นการล่วงหน้าก่อนวันประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สามารถสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับเอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติได้จากเว็บไซต์สภานิติบัญญัติแห่งชาติ www.senate.go.th

หรือขอรับเอกสารประกอบการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติได้ ในทุกวันอังคารของสัปดาห์ที่มีการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นต้นไป ที่ศูนย์บริการข้อมูลกฎหมาย วุฒิสภา อาคารรัฐสภา ๒ ชั้น ๑ หมายเลขโทรศัพท์ ๐๒ ๒๕๕ ๑๕๖๕

ส่วนที่ ๑ บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

**ความเป็นมา สาระสำคัญ และบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....**

- บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ๑
- ความเป็นมาของร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๔
- สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๕
- บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาประกอบร่างพระราชบัญญัติ
พัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๑๕
- ตารางเปรียบเทียบพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖
กับร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) ๒๓

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

- คำชี้แจงความจำเป็นในการตรากฎหมาย ๓๕
- ดินกับโครงการพระราชดำริ ๔๐
- สองทศวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลง : ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๕๒
- หญ้าแฝกกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ ๕๘

ส่วนที่ ๓ ภาคผนวก

- ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. .... (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) ..... (๑)
- พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ..... -๑-

ส่วนที่ ๑

- บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
ความเป็นมา สาระสำคัญ
- บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน
พ.ศ. ....
- ตารางเปรียบเทียบ
พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖
กับร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

บทสรุปสำหรับสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. .... เสนอโดย คณะรัฐมนตรี ชุดที่มี พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๐ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และได้บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๐/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๐

หลักการ

ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาที่ดิน

เหตุผล

เนื่องจากพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว มีบทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และโดยที่ปัจจุบันมีปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน เพราะไม่มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐสามารถเข้าไปดำเนินการป้องกันรักษาสภาพพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อ

การเกิดแผ่นดินถล่มและเกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างรุนแรง และเพื่อให้การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด สมควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดการอนุรักษ์ดินและน้ำ การวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดิน หรือการปรับปรุงดินหรือที่ดิน ตลอดจนกำหนดมาตรการห้ามกระทำการใดๆ รวมถึงการทำให้ที่ดินเกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอื่นใด จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ร่าง พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. .... มีจำนวนทั้งสิ้น ๒๕ มาตรา โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑) กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง (ร่างมาตรา ๕)

๒) กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่าง (ร่างมาตรา ๖)

๓) กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้ (ร่างมาตรา ๗)

๔) การพ้นจากตำแหน่งนอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่างมาตรา ๘)

๕) อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน (ร่างมาตรา ๙)

๖) กำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการ (ร่างมาตรา ๑๐)

๗) กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ (ร่างมาตรา ๑๑)

๘) กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดบริเวณการใช้ที่ดินตามมาตรา ๙ (๒) และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย (ร่างมาตรา ๑๒)

๙) กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดบริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน หรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มให้เป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย (ร่างมาตรา ๑๓)

๑๐) กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศใน

ราชกิจจานุเบกษาควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ที่มีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอันตรายที่จะทำให้ที่ดินเกิดความเสื่อมโทรมต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศ ตลอดจนกำหนดให้ผู้กระทำการปนเปื้อนดำเนินการปรับปรุงที่ดินให้กลับคืนสู่สภาพเดิม หรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย (ร่างมาตรา ๑๔)

๑๑) การออกประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน กำหนดบริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินหรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มเป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ที่มีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรต้องกำหนดให้มีมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนั้น ตลอดจนต้องดำเนินการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการกำหนดมาตรการดังกล่าวด้วย (ร่างมาตรา ๑๕)

๑๒) กำหนดให้กรมพัฒนาที่ดิน มีหน้าที่สำรวจและวิเคราะห์ ตรวจสอบดินหรือที่ดิน ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการพัฒนาที่ดินมอบหมาย และมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสถิติตามกฎหมายว่าด้วยสถิติในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำสำมะโนที่ดิน เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๑๖)

๑๓) กำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาที่ดินสามารถจะจัดให้มีการสำรวจ ความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน การสำรวจเพื่อกำหนดเขตอนุรักษ์ดินและน้ำได้ โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดท้องที่ที่จะดำเนินการดังกล่าว และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย (ร่างมาตรา ๑๗)

๑๔) กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการภายในเขตสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำตามมาตรา ๑๗ (ร่างมาตรา ๑๘)

๑๕) กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา (ร่างมาตรา ๑๙)

๑๖) กำหนดให้กรมพัฒนาที่ดินให้บริการวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรืออนุรักษ์ดินและน้ำ หรือบริการแผนที่ ข้อมูลทางแผนที่แก่ประชาชนเป็นการเฉพาะราย โดยเสียค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๒๐)

๑๗) กำหนดบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ หรือขัดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการตามมาตรา ๑๕ (ร่างมาตรา ๒๑)

๑๘) กำหนดบทลงโทษผู้ที่ทำให้เสียหาย ทำลาย ดัดแปลง เคลื่อนย้ายหรือถอดถอนเครื่องหมายสำรวจซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ทำไว้ตามมาตรา ๑๕ โดยไม่ได้

รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ (ร่างมาตรา ๒๒)

๑๙) กำหนดให้กฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ คงมีผลใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๒๓)

๒๐) กำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๒๔)

ความเป็นมา

ของร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. .... เสนอโดยคณะรัฐมนตรีชุดที่มี พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๕๐ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และได้บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติในคราวการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๐/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๐

โดยที่คณะรัฐมนตรีชุดที่มีพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๐ อนุมัติตามมติคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีคณะที่ ๒ ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม) เป็นประธานกรรมการที่อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. .... ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอและให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับข้อสังเกตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาด้วย แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาต่อไป โดยมีเหตุผลในการนำเสนอ ดังนี้

เนื่องจากพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว มีบทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และโดยที่ปัจจุบันมีปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน เพราะไม่มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐสามารถเข้าไปดำเนินการป้องกันรักษาสภาพพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่มและเกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างรุนแรง และเพื่อให้การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด สมควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดการอนุรักษ์ดินและน้ำการวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดิน หรือการปรับปรุงดินหรือที่ดิน ตลอดจนกำหนดมาตรการห้ามกระทำการใดๆ รวมถึงการทำให้ที่ดินเกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอื่นใด จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สาระสำคัญ

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

๑. หลักการและเหตุผล

๑.๑ หลักการ

ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาที่ดิน

๑.๒ เหตุผล

เนื่องจากพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว มีบทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และโดยที่ปัจจุบันมีปัญหาความเสื่อมโทรมของดินเพราะไม่มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐสามารถเข้าไปดำเนินการป้องกันรักษาสภาพพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่มและเกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างรุนแรง และเพื่อให้การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด สมควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดการอนุรักษ์ดินและน้ำ การวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดิน หรือการปรับปรุงดินหรือที่ดิน ตลอดจนกำหนดมาตรการห้ามกระทำการใดๆ รวมถึงการทำให้ที่ดินเกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอื่นใด จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๒. ชื่อร่างพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๑)

พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....”

๓. คำปรารภ

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาที่ดิน

๔. วันใช้บังคับ (ร่างมาตรา ๒)

พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

๕. บทยกเลิกกฎหมาย (ร่างมาตรา ๓)

ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

LIART

๖. บทนิยามศัพท์ (ร่างมาตรา ๔)

ในพระราชบัญญัตินี้

“การพัฒนาที่ดิน” หมายความว่า การกระทำใดๆ ต่อดินหรือที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดินหรือที่ดิน หรือเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น และหมายความรวมถึงการปรับปรุงดินหรือที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ หรือขาดความอุดมสมบูรณ์เพราะการใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อรักษาคุณธรรมชาติ หรือเพื่อความเหมาะสมในการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“ดิน” หมายความว่า หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย

“ที่ดิน” หมายความว่า ที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

“สำมะโนที่ดิน” หมายความว่า การสำรวจ ภาวะการถือครองที่ดินอย่างละเอียด รายชื่อเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ที่อยู่อาศัย การพาณิชย์ และการอุตสาหกรรม

“เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดิน ทางด้านเศรษฐกิจ

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจการอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

“การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปრაกฏการณ์ซึ่งที่ดินถูกชะล้างกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสียเนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

“การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกันรักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในทางเกษตรกรรม

“มาตรการวิธีกล” หมายความว่า วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการก่อสร้างโครงสร้างทางวิศวกรรม โดยวิธีการไถพรวนตามแนวระดับ คันดินกั้นน้ำ ชั้นบันไดดิน คูรับน้ำ ขอบเขา บ่อน้ำในไร่นาหรืออื่นๆ

“มาตรการวิธีพืช” หมายความว่า วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยวิธีการทางพืช โดยการปลูกพืชหรือใช้ส่วนใดๆ ของพืชทำให้เป็นแถบหรือเป็นแนว หรือปกคลุมผิวดินหรืออื่นๆ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการพัฒนาที่ดิน

LIART

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๗. บทรักษาการตามพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๒๕)

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

๘. เนื้อหาของร่างพระราชบัญญัติ

๘.๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด (ร่างมาตรา ๕)

ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน” ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธานกรรมการ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมทรัพยากรธรณี อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูง เป็นที่ประจักษ์ในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ หรือด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน เป็นกรรมการ

ให้อธิบดีกรมพัฒนาที่ดินเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมพัฒนาที่ดินแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการได้ตามความจำเป็น

๘.๒ กำหนดวาระการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่าง (ร่างมาตรา ๖)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้น

อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว เว้นแต่วาระที่เหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

๘.๓ กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้ (ร่างมาตรา ๗)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๖ วรรคสอง

๘.๔ การพ้นจากตำแหน่งกรณีอื่นของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (ร่างมาตรา ๘)

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อนความสามารถ

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

๘.๕ อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน (ร่างมาตรา ๙)

คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดการจำแนกประเภทที่ดิน และเสนอขอรับความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ

LIART

(๒) วางแผนการใช้ที่ดิน การพัฒนาที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินและการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(๓) ประกาศกำหนดเขตสำรวจที่ดิน และประกาศกำหนดเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำตามมาตรา ๑๕

(๔) เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ ในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ครอบครองที่ดินตามความเหมาะสมจากการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินหรือการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(๕) กำหนดมาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือกำหนดมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(๖) ให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาที่ดินระดับต่างๆ ขึ้นในเขตท้องที่หนึ่งท้องที่ใดเพื่อช่วยเหลือทางวิชาการ สาธิต และแนะนำเกษตรกรโดยตรง ในกรณีที่มาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามที่คณะกรรมการกำหนดต้องใช้วิทยาการซึ่งไม่อาจนำไปแนะนำเกษตรกรด้วยวิธีการส่งเสริมได้

(๗) ออกระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับคำขอให้วิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือคำขอให้ปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือคำขอให้การบริการแผนที่ ข้อมูลทางแผนที่เป็นการเฉพาะรายตามมาตรา ๒๐

(๘) ออกระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ตามที่มอบหมาย

(๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา นี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้ปฏิบัติงานหรือเตรียมข้อเสนอแนะยังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปก็ได้

๘.๖ กำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการ (ร่างมาตรา ๑๐)

ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม

๘.๗ กำหนดให้คณะกรรมการมีอำนาจในการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ (ร่างมาตรา ๑๑)

ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ ทั้งนี้ วิธีการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด

การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

๔.๘ กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดบริเวณการใช้ที่ดินและแผนที่แนบท้ายประกาศ (ร่างมาตรา ๑๒)

รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดบริเวณการใช้ที่ดินตามมาตรา ๙ (๒) และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

๔.๙ กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดบริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน หรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มให้เป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย (ร่างมาตรา ๑๓)

ในกรณีปรากฏว่าบริเวณพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน หรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม อันเกิดจากการกระทำของผู้เข้าไปครอบครองทำประโยชน์ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวโดยไม่เหมาะสม หรืออาจเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ หากปล่อยไว้ไม่ดำเนินการจะเกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างรุนแรงจนถึงขั้นเกิดดินถล่มสร้างความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

๔.๑๐ กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ที่มีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอันตรายที่จะทำให้ที่ดินเกิดความเสื่อมโทรมต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศ ตลอดจนกำหนดให้ผู้กระทำการปนเปื้อนดำเนินการปรับปรุงที่ดินให้กลับคืนสู่สภาพเดิม หรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย (ร่างมาตรา ๑๔)

ในกรณีปรากฏว่าพื้นที่ใดมีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอันตรายที่จะทำให้ที่ดินเกิดความเสื่อมโทรมต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณนั้น และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

กรณีมีการปนเปื้อนเกิดขึ้น ให้ผู้กระทำการปนเปื้อนดำเนินการปรับปรุงที่ดินให้คืนสู่สภาพเดิม หรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย

๘.๑๑ การออกประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน กำหนดบริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน หรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มเป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณพื้นที่ที่มีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอื่นใดที่จะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตรต้องกำหนดให้มีมาตรการอย่างหนึ่ง อย่างใดตามที่กำหนดไว้ในประกาศนั้น ตลอดจนต้องดำเนินการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการกำหนดมาตรการดังกล่าวด้วย (ร่างมาตรา ๑๕)

ในการออกประกาศตามมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ ให้กำหนด มาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ไว้ในประกาศด้วย

(๑) กำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน และ ป้องกันการเกิดดินถล่ม โดยใช้มาตรการวิธีกล มาตรการวิธีพืช หรือมาตรการอื่นใดที่เหมาะสม

(๒) ห้ามกระทำการใดๆ รวมถึงการทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารพิษที่เป็น อันตรายต่อดิน หรือทำให้สภาพที่ดินเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง

(๓) กำหนดมาตรการอื่นๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่นั้น

ในการกำหนดมาตรการตาม (๑) (๒) และ (๓) ให้ดำเนินการจัดให้มีการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการกำหนดมาตรการดังกล่าว

๘.๑๒ กำหนดให้กรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่สำรวจและวิเคราะห์ ตรวจสอบ ดินหรือที่ดิน ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการพัฒนาที่ดินมอบหมาย และมีอำนาจ หน้าที่เกี่ยวกับการสถิติตามกฎหมายว่าด้วยสถิติในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำสำมะโนที่ดิน เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๑๖)

ให้กรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่สำรวจและวิเคราะห์ ตรวจสอบดินหรือที่ดิน เพื่อให้ทราบ ถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดินหรือภาวะเศรษฐกิจ ที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์ในการจำแนกประเภทที่ดิน การพัฒนาที่ดิน การกำหนดบริเวณ การใช้ที่ดิน การกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการทำสำมะโนที่ดินเพื่อปฏิบัติการ ตามพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้กรมพัฒนาที่ดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสถิติตามกฎหมายว่าด้วยสถิติ ในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำสำมะโนที่ดินเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

๘.๑๓ กำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาที่ดินสามารถจะจัดให้มีการสำรวจ ความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดินและการ สำรวจเพื่อกำหนดเขตอนุรักษ์ดินและน้ำได้ โดยต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนด ท้องที่ที่จะดำเนินการดังกล่าว และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย (ร่างมาตรา ๑๗)

เพื่อประโยชน์ในการสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ คณะกรรมการ จะจัดให้มีการสำรวจที่ดิน และการสำรวจเพื่อกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำก็ได้

เมื่อคณะกรรมการเห็นสมควรจะสำรวจที่ดินเพื่อทราบความอุดมสมบูรณ์ของดิน ตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และสำรวจเพื่อกำหนดเขตการอนุรักษ์ดิน และน้ำในท้องที่ใด ให้คณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดท้องที่ที่จะดำเนินการ ดังกล่าว และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

๕.๑๔ กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการ ภายในเขตสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ ประโยชน์ที่ดินและเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำตามมาตรา ๑๗ (ร่างมาตรา ๑๔)

ภายในเขตสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติความเหมาะสม แก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำตามมาตรา ๑๗ ให้พนักงาน เจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในที่ดินที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้น ถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อทำการเก็บตัวอย่างดินหรือน้ำ หรือทำเครื่องหมายสำรวจไว้ในที่ดิน หรือน้ำได้ตามสมควรและเท่าที่จำเป็น แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครอง ทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ บริเวณซึ่งที่ดินนั้น ตั้งอยู่ หรือที่ทำการเขตหรือที่ว่าการอำเภอ หรือที่ทำการกำนันหรือที่ทำการแขวงซึ่งที่ดินนั้น ตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดเวลาและการที่จะกระทำนั้นไว้ด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา นี้ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร และในการนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

๕.๑๕ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมาย อาญา (ร่างมาตรา ๑๕)

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา

๕.๑๖ กำหนดให้กรมพัฒนาที่ดินให้บริการวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดิน หรือปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรืออนุรักษ์ดินและน้ำ หรือบริการแผนที่ ข้อมูลทางแผนที่ แก่ประชาชนเป็นการเฉพาะราย โดยเสียค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (ร่างมาตรา ๒๐)

ผู้ใดประสงค์จะให้กรมพัฒนาที่ดินวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือปรับปรุงดิน หรือที่ดิน หรืออนุรักษ์ดินและน้ำ หรือบริการแผนที่ ข้อมูลทางแผนที่ เว้นแต่แผนที่หรือข้อมูล ทางแผนที่ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ เป็นการเฉพาะรายให้ยื่นคำขอ ต่อหน่วยงานพัฒนาที่ดินในท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ หากไม่มีหน่วยงานดังกล่าวให้ยื่นต่อที่ทำการ เขตหรือที่ว่าการอำเภอ

การวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรืออนุรักษ์ดิน และน้ำ หรือบริการแผนที่ หรือข้อมูลทางแผนที่ตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการวิเคราะห์ตรวจสอบ ตัวอย่างดินเพื่อปรับปรุงดินหรือที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมของเกษตรกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขและเสียค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

๙. บทกำหนดโทษ

๙.๑ กำหนดบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ หรือขัดขวาง พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการตามมาตรา ๑๘ (ร่างมาตรา ๒๑)

ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ หรือขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการตามมาตรา ๑๘ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๙.๒ กำหนดบทลงโทษผู้ที่ทำให้เสียหาย ทำลาย ดัดแปลง เคลื่อนย้ายหรือ ถอดถอนเครื่องหมายสำรวจซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ทำไว้ตามมาตรา ๑๘ โดยไม่ได้รับ อนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ (ร่างมาตรา ๒๒)

ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ดัดแปลง เคลื่อนย้าย หรือถอดถอนเครื่องหมายสำรวจ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ทำไว้ตามมาตรา ๑๘ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวาง โทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๑๐. บทเฉพาะกาล

๑๐.๑ กำหนดให้กฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ คงมีผลใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๒๓)

บรรดากฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ให้คง มีผลใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่า จะได้มีกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

๑๐.๒ กำหนดให้คณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน ตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๒๔)

ให้คณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่า จะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จ ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

หน้าว่าง

Legislative Institutional Repository of Thailand

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
ประกอบร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๓/๖๐๒๖ ลงวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๐ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาความว่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๐ อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา พร้อมทั้งให้รับข้อสังเกตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาด้วย แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาต่อไป

ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้เสนอให้คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ตรวจพิจารณา โดยมีผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานปลัดกระทรวง และกรมพัฒนาที่ดิน) ผู้แทนกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กรมทรัพยากรธรรมชาติและสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) และผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรมที่ดิน) เป็นผู้แทนชี้แจงรายละเอียด และสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นสมควรจัดทำบันทึกประกอบร่างฯ ดังต่อไปนี้

๑. หลักการของร่างพระราชบัญญัติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... เนื่องจากการใช้ประโยชน์ในที่ดินในปัจจุบันไม่เป็นไปตามสมรรถนะของที่ดิน ผู้ที่เข้าไปครอบครองทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ที่มีความลาดเทต่ำจนถึงพื้นที่ที่มีความลาดชันสูงขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ (soil and water conservation measures) โดยเฉพาอย่างยิ่งมีการไถพรวนดินขึ้นลงในพื้นที่ลาดชันโดยไม่ถูกต้องตามมาตรการวิธีกล (mechanical measures) ซึ่งจะต้องดำเนินการไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับ (contour cultivation) ประกอบกับพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน บทบัญญัติส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาที่ดินและการปฏิบัติงานของกรมพัฒนาที่ดินโดยบัญญัติไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐสามารถเข้าไปดำเนินการป้องกันรักษาสภาพในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อแผ่นดินถล่มและเกิดการชะล้างของดินอย่างรุนแรงสมควรกำหนดเรื่องการวางแผนการใช้ที่ดินและกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินตามความเหมาะสมของดิน และการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายและดินถล่มที่มีผู้ครอบครองได้ โดยกำหนดให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาที่ดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด จึงควรมีมาตรการด้านกฎหมายเพื่อเข้าไปเสริมการปฏิบัติงานในด้านวิชาการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ทั้งจะเป็นการคุ้มครองประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากการใช้ที่ดินด้วย โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) แก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามเพื่อให้การใช้ที่ดินและการป้องกันรักษาสภาพพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อแผ่นดินถล่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) แก้ไขเพิ่มเติมองค์ประกอบคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน เพื่อให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ และเพิ่มกรรมการโดยตำแหน่งบางตำแหน่ง เพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔)

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวางแผนการใช้ที่ดิน กำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน และประกาศกำหนดเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำ การกำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ การเยียวยาผู้ครอบครองพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบจากการกำหนดมาตรการต่าง ๆ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕)

(๔) กำหนดการเลือกประธานในที่ประชุม กรณีประธานไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๘)

(๕) กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน มีอำนาจออกกฎกระทรวงและให้มีแผนที่แนบท้ายกฎกระทรวงเพื่อให้การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินมีผลบังคับในทางปฏิบัติ (เพิ่มมาตรา ๑๐)

(๖) กำหนดลักษณะพื้นที่ลาดชันซึ่งเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินหรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม เพื่อให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนาที่ดินออกกฎกระทรวงกำหนดพื้นที่เป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ (เพิ่มมาตรา ๑๑)

(๗) กำหนดให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนาที่ดินมีอำนาจออกกฎกระทรวงควบคุมการใช้ที่ดินที่จะนำไปสู่การปนเปื้อนของสารเคมี หรือวัตถุอื่นใด และกำหนดให้มีการชดเชยค่าเสียหายหรือจัดทำพื้นที่ให้กลับคืนสู่สภาพเดิม (เพิ่มมาตรา ๑๒)

(๘) กำหนดมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างไว้ในกฎกระทรวงที่รัฐมนตรีประกาศเป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และการควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อป้องกันสารพิษ (เพิ่มมาตรา ๑๓)

(๙) กำหนดขั้นตอนในการกำหนดเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑ เป็นมาตรา ๑๕)

(๑๐) กำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการในเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๒ วรรคหนึ่ง เป็นมาตรา ๑๖)

(๑๑) กำหนดให้มีการบริการแผนที่ หรือข้อมูลทางแผนที่แก่เอกชนเป็นการเฉพาะราย โดยเสียค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔ เป็นมาตรา ๑๘)

(๑๒) กำหนดบทลงโทษผู้ที่ขัดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๑๖ หรือกระทำการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๓ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๖ เป็นมาตรา ๒๐)

๒. ข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๑) คณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒ ได้พิจารณา ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... แล้ว มีประเด็นอภิปรายดังนี้

(๑.๑) เนื่องจากพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานสมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้การบริหารและจัดการทรัพยากรดินเกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นรากฐานการพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารที่ปลอดภัย

(๑.๒) สำหรับข้อสังเกตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ร่วมกันพิจารณาในชั้นการตรวจพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๑.๓) คณะกรรมการกลั่นกรองฯ มีข้อสังเกตว่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๐ เกี่ยวกับการเสนอร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ ของคณะรัฐมนตรีไปเพื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบาย ความสำคัญ และความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อให้สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จทันภายในกรอบระยะเวลาที่มีอยู่ และต่อมาได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ให้ทุกกระทรวงพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของงานตลอดจนการเสนอร่างกฎหมายใหม่หรือเสนอแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบ แล้วแจ้งเลขาธิการนายกรัฐมนตรีภายใน ๑ สัปดาห์ จึงเห็นควรให้ทุกกระทรวงเร่งรัดการเสนอร่างพระราชบัญญัติที่จัดอยู่ในลำดับความสำคัญและมีความจำเป็นเร่งด่วนตามนัยมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาก่อน เพื่อส่งให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาโดยเร่งด่วนต่อไป

ซึ่งคณะกรรมการกลั่นกรองฯ เห็นควรอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ และให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้รับข้อสังเกตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปพิจารณาด้วย แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาต่อไป

(๒) สำนักงาน ก.พ. พิจารณาแล้วเห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... แต่เห็นสมควรแก้ไขความในมาตรา ๕ (๖) จาก “พิจารณาให้ความเห็นชอบการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาที่ดินระดับต่าง ๆ ขึ้นในเขตท้องที่หนึ่งท้องที่ใด เพื่อช่วยเหลือทางวิชาการ สาธิตและแนะนำเกษตรกรโดยตรง...” เป็น “พิจารณาให้ความเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาที่ดินระดับต่าง ๆ ขึ้นในเขตท้องที่หนึ่งท้องที่ใด เพื่อช่วยเหลือทางวิชาการ สาธิตและแนะนำเกษตรกรโดยตรง...” เพื่อให้เกิดความเหมาะสม

(๓) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พิจารณาแล้วมีความเห็นดังนี้

(๓.๑) เห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาที่ดินซึ่งเป็นองค์กรกลุ่ม ให้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาที่ดิน และเสนอให้หน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ กรมทรัพยากรธรณี และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ร่วมเป็นกรรมการด้วย เพื่อให้การพิจารณาตามอำนาจหน้าที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

(๓.๒) ในมาตรา ๓ บทนิยามคำว่า “การอนุรักษ์ดินและน้ำ” เห็นสมควรตัดคำว่า “หรือประโยชน์อย่างอื่น ๆ” ออก เนื่องจากอยู่ในความหมายของนิยามคำว่า “เกษตรกรรม” ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สามารถประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษาได้

(๓.๓) เห็นสมควรตัดมาตรา ๑๑ ออก เนื่องจากซ้ำซ้อนกับบทบัญญัติในมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งมีลักษณะของการกำหนดพื้นที่คุ้มครองเช่นเดียวกัน โดยมีมาตรการกำหนดกิจการต้องห้ามและมีการกำหนดมาตรการตามมาตรา ๔๔ ให้กำหนดมาตรการคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างไว้ในกฎกระทรวงด้วย หากมีการกำหนดพื้นที่ใดให้เป็นเขตอนุรักษ์ตามร่างพระราชบัญญัตินี้ จะเป็นอุปสรรคในการกำหนดพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้

(๓.๔) เห็นสมควรตัดมาตรา ๑๒ ออก เนื่องจากมีความซ้ำซ้อน และขาดความชัดเจนของนิยามคำว่า “สารเคมี” ซึ่งอาจเป็นปัญหาในทางปฏิบัติและการใช้บังคับกฎหมาย

(๓.๕) หากมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒ เป็นประการใด ก็เห็นสมควรปรับปรุงบทบัญญัติในมาตรา ๑๓ ให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวด้วย

(๓.๖) เห็นสมควรแก้ไขความในมาตรา ๒๐ เป็น “...หรือฝ่าฝืนกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา ๑๐” เพื่อให้ถูกต้องตามแบบในการร่างกฎหมาย นอกจากนี้ เห็นว่าบทกำหนดโทษตามมาตรา ๒๐ ยังไม่มีความเหมาะสม

(๔) กระทรวงมหาดไทย พิจารณาแล้วเห็นชอบในหลักการของร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดมาตรการให้บุคคลปฏิบัติตามตลอดจนบทบังคับสำหรับผู้ฝ่าฝืนนั้น สมควรกำหนดให้ชัดเจนและสามารถบังคับได้อย่างเป็นธรรม นอกจากนั้น การกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาที่ดินควรคำนึงถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับที่ดินประกอบด้วย เช่น คณะกรรมการจัดที่ดินแห่งชาติ คณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เป็นต้น

๓. มติคณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๐ อนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ ตามมติคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒

๔. สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านการตรวจพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ได้ตรวจพิจารณาร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... รวมทั้งได้พิจารณาข้อสังเกตของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในสาระสำคัญสรุปได้ดังต่อไปนี้

(๑) เนื่องจากร่างพระราชบัญญัติที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของกฎหมายทั้งฉบับ

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) พิจารณาแล้วจึงเห็นสมควรให้จัดทำในรูปของการปรับปรุงกฎหมายแทนการแก้ไขเพิ่มเติม ทั้งนี้ จะเป็นการเหมาะสมในรูปแบบของการร่างกฎหมายและเพื่อความสะดวกแก่การบังคับใช้กฎหมาย

(๒) เมื่อได้จัดทำในรูปของการปรับปรุงกฎหมายจึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติที่ให้ยกเลิกกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ (ร่างมาตรา ๓)

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามเพื่อให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งเพื่อให้ความสัมพันธ์สอดคล้องกับบทนิยามอื่น ๆ ด้วย (ร่างมาตรา ๔)

(๔) องค์ประกอบของคณะกรรมการ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาที่ดินแล้ว จะเห็นได้ว่ามีจำนวนกรรมการโดยตำแหน่งค่อนข้างมาก อันส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการได้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) จึงได้พิจารณาโดยสอบถามจากผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมพัฒนาที่ดิน) ถึงตำแหน่งที่จำเป็นและสำคัญที่ต้องเป็นกรรมการในคณะกรรมการนี้ว่า ควรมีตำแหน่งใดบ้าง ซึ่งก็จะทำให้ได้ตำแหน่งที่ควรเป็นกรรมการในคณะกรรมการนี้เฉพาะที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับอำนาจหน้าที่ นอกจากนั้นเพื่อให้เป็นไปตามข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรี จึงได้เพิ่มตำแหน่งอธิบดีกรมทรัพยากรธรณี และเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นกรรมการด้วย และเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมืองมีความเกี่ยวข้องกันจึงกำหนดให้เป็นกรรมการด้วย

นอกจากนี้ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งให้เป็นกรรมการว่าต้องแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูงเป็นที่ประจักษ์ในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ หรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน (ร่างมาตรา ๕)

(๕) กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่ง การแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น (ร่างมาตรา ๖ ถึงร่างมาตรา ๘)

(๖) แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการให้มีความชัดเจนและเหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเกี่ยวกับการให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะในการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาที่ดินระดับต่าง ๆ ขึ้นในท้องที่หนึ่งท้องที่ใด ให้เป็นไปตามข้อสังเกตของสำนักงาน ก.พ. ด้วยแล้ว (ร่างมาตรา ๙)

(๗) โดยที่กฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเป็นกฎหมายกลางเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการทางปกครอง จึงกำหนดให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม โดยไม่จำเป็นต้องบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๑๐)

(๘) แก้ไขเพิ่มเติมกรณีที่ปรากฏว่าบริเวณพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดินหรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย โดยแผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ แทนการออกกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ ทั้งนี้ เพื่อให้มีความคล่องตัวในการดำเนินการ (ร่างมาตรา ๑๓)

(๙) แก้ไขเพิ่มเติมกรณีที่ปรากฏว่าพื้นที่ใดมีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอื่นใดที่จะทำให้ที่ดินเกิดความเสื่อมโทรมไม่เหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษาควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณนั้น และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย โดยแผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ แทนการออกกฎกระทรวงควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้มีความคล่องตัวในการดำเนินการ (ร่างมาตรา ๑๔)

สำหรับข้อสังเกตของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เห็นว่าควรตัดร่างมาตรา ๑๓ และร่างมาตรา ๑๔ ออก เนื่องจากมีความซ้ำซ้อนกับพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๗) ได้พิจารณาข้อสังเกตดังกล่าวแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติในร่างมาตรา ๑๓ และร่างมาตรา ๑๔ มิได้มีความซ้ำซ้อนอันจะก่อให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ แต่อย่างใด แต่จะเป็นการเสริมซึ่งกันและกัน อันจะส่งผลให้มาตรการในการป้องกันการชะล้างพังทลายของดินหรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่มในเขตที่ได้ประกาศให้เป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

(๑๐) แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจในการออกประกาศเพื่อกำหนดมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะต้องออกตามร่างมาตรา ๑๒ ร่างมาตรา ๑๓ และร่างมาตรา ๑๔ ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น (ร่างมาตรา ๑๕)

(๑๑) แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจที่เพิ่มขึ้นตามร่างพระราชบัญญัตินี้ด้วย (ร่างมาตรา ๑๖)

(๑๒) สำหรับบทกำหนดโทษ ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดินได้ชี้แจงว่า บทกำหนดโทษที่กำหนดไว้ในปัจจุบันมีความเหมาะสมกับฐานความผิดที่กำหนดไว้ในกฎหมายแล้ว และบทกำหนดโทษดังกล่าวก็มีไว้เพื่อเป็นการป้องปรามผู้กระทำผิดซึ่งส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรให้มีความเกรงกลัวกฎหมายเท่านั้น มิได้มุ่งประสงค์ในการลงโทษให้เช็ดหลาบแต่อย่างใด จึงให้คงบทกำหนดโทษไว้เช่นเดิม (ร่างมาตรา ๒๑ และร่างมาตรา ๒๒)

(๑๓) กำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับบรรดากฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไปได้จนกว่าจะมีการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๒๓)

(๑๔) กำหนดบทเฉพาะกาลเพื่อรองรับให้คณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ต้องดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย (ร่างมาตรา ๒๔)

นอกจากนั้น ได้แก้ไขถ้อยคำในร่างพระราชบัญญัตินี้ให้ถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

สิงหาคม ๒๕๕๐

ตารางเปรียบเทียบพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

กับ

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“การพัฒนาที่ดิน” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ต่อดินหรือที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดินหรือที่ดิน หรือเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้นและหมายความรวมถึงการปรับปรุงดินหรือที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติหรือขาดความอุดมสมบูรณ์เพราะการใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อรักษาคุณลักษณะหรือเพื่อความเหมาะสมในการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“ดิน” หมายความว่า รวมถึง หิน กรวด หวาย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย

“ที่ดิน” หมายความว่า ที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

“สำมะโนที่ดิน” หมายความว่า การสำรวจ ภาวะการถือครองที่ดินอย่างละเอียด รายชื่อเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรที่อยู่อาศัย เพื่อการพาณิชย์ และการอุตสาหกรรม

“เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“การพัฒนาที่ดิน” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ต่อดินหรือที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดินหรือที่ดิน หรือเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น และหมายความรวมถึงการปรับปรุงดินหรือที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติหรือขาดความอุดมสมบูรณ์เพราะการใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อรักษาคุณลักษณะหรือเพื่อความเหมาะสมในการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“ดิน” หมายความว่า รวมถึง หิน กรวด หวาย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่าง ๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย

“ที่ดิน” หมายความว่า ที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

“สำมะโนที่ดิน” หมายความว่า การสำรวจ ภาวะการถือครองที่ดินอย่างละเอียด รายชื่อเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ที่อยู่อาศัย การพาณิชย์ และการอุตสาหกรรม

“เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดินทางด้านเศรษฐกิจ

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจการอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

๕

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๖

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการพัฒนา
ที่ดิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้
ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราช
บัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

“การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปรากฏการณ์ซึ่งที่ดินถูกชะล้าง
กัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสีย
เนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

“การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวัง
ป้องกันรักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุงความ
อุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติ
ให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในทางเกษตรกรรม

“มาตรการวิศวกรรม” หมายความว่า วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการก่อสร้าง
โครงสร้างทางวิศวกรรม โดยวิธีการไหลพรกตามแนวระดับ คันดินกั้นน้ำ ชั้นบันไดดิน คูรับน้ำ
ขอบเขา บ่อน้ำในไร่นาหรืออื่น ๆ

“มาตรการวิธีพืช” หมายความว่า วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยวิธีการทางพืช
โดยการปลูกพืชหรือใช้ส่วนใด ๆ ของพืชทำให้เป็นแถบหรือเป็นแนว หรือปกคลุมผิวดินหรืออื่น ๆ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการพัฒนาที่ดิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตาม
พระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

Legislative Institutional Repository of Thailand

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

มาตรา ๔ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน" ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธานกรรมการ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมวิชาการเกษตร เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและผู้ทรงคุณวุฒิอื่นไม่เกินสามคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง เป็นกรรมการ และอธิบดีกรมพัฒนาที่ดินเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๖ ให้กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี

ในกรณีที่กรรมการแต่งตั้งกรรมการขึ้นอีกในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

มาตรา ๔ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน" ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธานกรรมการ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมทรัพยากรธรณี อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมือง อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นไม่เกินสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูง เป็นที่ประจักษ์ ในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ หรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน เป็นกรรมการ ให้อธิบดีกรมพัฒนาที่ดินเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมพัฒนาที่ดินแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการได้ตามความจำเป็น

มาตรา ๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว เว้นแต่วาระที่เหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๖ วรรคสอง

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

มาตรา ๖ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๖
กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะไม่อาจปฏิบัติหน้าที่
ได้ตามปกติหรือมีความประพฤติเสื่อมเสีย
- (๔) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความ
สามารถ
- (๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๕ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณากำหนดการจำแนกประเภทที่ดิน การ
วางแผนการใช้ที่ดิน การพัฒนาที่ดิน และการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน
เสนอขอรับความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่มี
หน้าที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ

(๒) ประกาศกำหนดเขตสำรวจที่ดินตามมาตรา ๑๑

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

มาตรา ๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจาก
ตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย
หรือหย่อนความสามารถ
- (๔) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ
ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
กรรมการผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือ
เจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

มาตรา ๙ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดการจำแนกประเภทที่ดิน และเสนอขอรับความเห็นชอบต่อ
คณะรัฐมนตรีเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ

(๒) วางแผนการใช้ที่ดิน การพัฒนาที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินและ
การกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(๓) ประกาศกำหนดเขตสำรวจที่ดิน และประกาศกำหนดเขตสำรวจการอนุรักษ์
ดินและน้ำตามมาตรา ๑๕

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

(๓) พิจารณากำหนดมาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือกำหนดมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องนำไปใช้และนำเสนอส่งเสริมให้แก่เกษตรกรต่อไป

(๔) พิจารณาให้ความเห็นชอบการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาที่ดินระดับต่าง ๆ ขึ้นในเขตท้องที่หนึ่งท้องที่ใดเพื่อช่วยเหลือทางวิชาการ สาธิตและแนะนำเกษตรกรโดยตรงในกรณีที่มีมาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามที่คณะกรรมการกำหนด ต้องใช้วิทยาการซึ่งไม่อาจนำไปแนะนำเกษตรกรด้วยวิธีการส่งเสริมได้

(๕) พิจารณาวางระเบียบหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับคำขอให้วิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดิน หรือคำขอให้ปรับปรุงดินหรือที่ดินเป็นการเฉพาะรายตามมาตรา ๑๔

(๖) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ

(๗) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้ปฏิบัติงานหรือเตรียมข้อเสนอมายังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

(๔) เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ ในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ครอบครองที่ดินตามความเหมาะสมจากการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินหรือการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(๕) กำหนดมาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือกำหนดมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

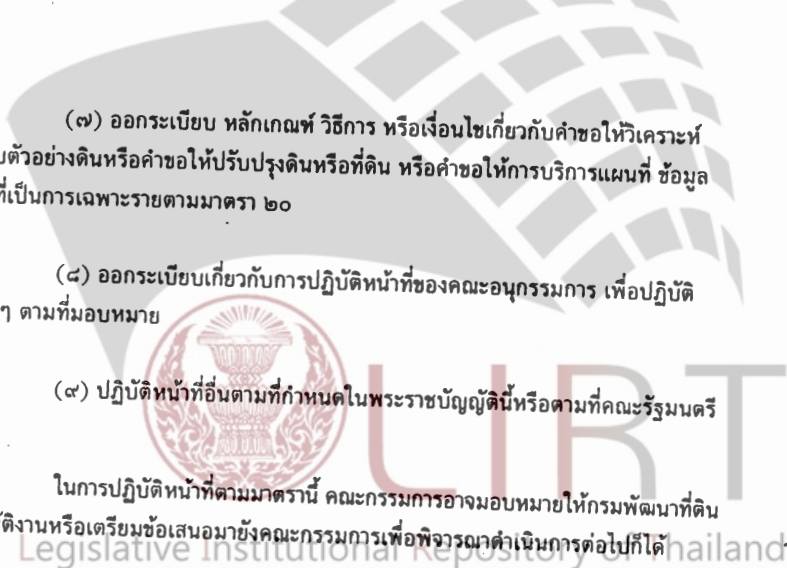
(๖) ให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาที่ดินระดับต่าง ๆ ขึ้นในเขตท้องที่หนึ่งท้องที่ใดเพื่อช่วยเหลือทางวิชาการ สาธิต และแนะนำเกษตรกรโดยตรงในกรณีที่มีมาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามที่คณะกรรมการกำหนดต้องใช้วิทยาการซึ่งไม่อาจนำไปแนะนำเกษตรกรด้วยวิธีการส่งเสริมได้

(๗) ออกระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับคำขอให้วิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือคำขอให้ปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือคำขอให้การบริการแผนที่ ข้อมูลทางแผนที่เป็นการเฉพาะรายตามมาตรา ๒๐

(๘) ออกระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่มอบหมาย

(๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นผู้ปฏิบัติงานหรือเตรียมข้อเสนอมายังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

มาตรา ๘ ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการ
ไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็น
ประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการและรองประธานกรรมการ
ไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือก
กรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การประชุมคณะกรรมการทุกครั้งต้องมีกรรมการมาประชุม
ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคน
หนึ่งมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธาน
ในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๘ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณา
หรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๘ มาใช้บังคับโดย
อนุโลม

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

มาตรา ๑๐ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณา
ทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของ
คณะกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา ๑๑ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการอาจแต่งตั้ง
คณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้
ทั้งนี้ วิธีการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษากำหนดบริเวณการใช้ที่ดินตามมาตรา ๙ (๒) และให้มีแผนที่แนบท้าย
ประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๖

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

มาตรา ๑๓ ในกรณี que ปรากฏว่าบริเวณพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชัน เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน หรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม อันเกิดจากการกระทำของผู้เข้าไป ครอบครองทำประโยชน์ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวโดยไม่เหมาะสม หรืออาจเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ หากปล่อยไว้ไม่ดำเนินการจะเกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างรุนแรงจนถึงขั้นเกิดดินถล่ม สร้างความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และให้มีแผนที่ แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

มาตรา ๑๔ ในกรณี que ปรากฏว่าพื้นที่ใดมีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของ สารเคมีหรือวัตถุอื่นใดที่จะทำให้ที่ดินเกิดความเสื่อมโทรมต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาควบคุมการใช้ ที่ดินบริเวณนั้น และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ กรณีมีการปนเปื้อนเกิดขึ้น ให้ผู้กระทำการปนเปื้อนดำเนินการปรับปรุงที่ดิน ให้คืนสู่สภาพเดิม หรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย

มาตรา ๑๕ ในการออกประกาศตามมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ ให้กำหนดมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ไว้ในประกาศด้วย

- (๑) กำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน และ ป้องกันการเกิดดินถล่ม โดยใช้มาตรการวิธีกล มาตรการวิธีพืช หรือมาตรการอื่นใดที่เหมาะสม
  - (๒) ห้ามกระทำการใด ๆ รวมถึงการทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารพิษที่เป็น อันตรายต่อดิน หรือทำให้สภาพที่ดินเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง
  - (๓) กำหนดมาตรการอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่นั้น
- ในการกำหนดมาตรการตาม (๑) (๒) และ (๓) ให้ดำเนินการจัดให้มีการรับฟัง ความเห็นของประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการกำหนดมาตรการดังกล่าว

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

มาตรา ๑๐ ให้กรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่สำรวจและวิเคราะห์ ตรวจสอบดินหรือที่ดิน เพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ และความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน จำแนกที่ดิน การพัฒนาที่ดิน ทำสำมะโนที่ดิน หรือภาวะเศรษฐกิจที่ดิน เพื่อปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้กรมพัฒนาที่ดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสถิติตามกฎหมายว่าด้วยสถิติในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำสำมะโนที่ดินเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๑ เพื่อประโยชน์ในการสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติและความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน คณะกรรมการจะจัดให้มีการสำรวจที่ดินก็ได้

เมื่อเป็นการสมควรจะสำรวจที่ดินในท้องที่ใด ให้คณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดท้องที่ที่จะสำรวจเป็นเขตสำรวจที่ดิน ประกาศดังกล่าวให้มีแผนที่แสดงเขตสำรวจที่ดินแนบท้ายด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือว่าเป็นส่วนแห่งประกาศ

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

มาตรา ๑๖ ให้กรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่สำรวจและวิเคราะห์ ตรวจสอบดินหรือที่ดิน เพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน หรือภาวะเศรษฐกิจที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์ในการจำแนกประเภทที่ดิน การพัฒนาที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน การกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการทำสำมะโนที่ดิน เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้กรมพัฒนาที่ดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสถิติตามกฎหมายว่าด้วยสถิติในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำสำมะโนที่ดินเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๗ เพื่อประโยชน์ในการสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ คณะกรรมการจะจัดให้มีการสำรวจที่ดิน และการสำรวจเพื่อกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำก็ได้

เมื่อคณะกรรมการเห็นสมควรจะสำรวจที่ดินเพื่อทราบความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และสำรวจเพื่อกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำในท้องที่ใด ให้คณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดท้องที่ที่จะดำเนินการดังกล่าว และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

LI RT

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๖

มาตรา ๑๒ ภายในเขตสำรวจที่ดินตามมาตรา ๑๑ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในที่ดินที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อทำการเก็บตัวอย่างดินหรือน้ำ หรือทำเครื่องหมายสำรวจไว้ในที่ดินหรือน้ำได้ ตามสมควรและเท่าที่จำเป็น แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบล่วงหน้าภายในเวลาอันสมควรก่อน ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้ ให้ประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ บริเวณซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ทำการเขตหรืออำเภอและที่ทำการกำนันหรือแขวงซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดเวลาและการที่จะกระทำนั้นไว้ด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๒ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร และในการนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

**ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)**

มาตรา ๑๔ ภายในเขตสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำตามมาตรา ๑๗ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในที่ดินที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อทำการเก็บตัวอย่างดินหรือน้ำ หรือทำเครื่องหมายสำรวจไว้ในที่ดินหรือน้ำได้ตามสมควรและเท่าที่จำเป็น แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ บริเวณซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ หรือที่ทำการเขตหรือที่ว่าการอำเภอ หรือที่ทำการกำนันหรือที่ทำการแขวงซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดเวลาและการที่จะกระทำนั้นไว้ด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๔ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร และในการนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๕ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

มาตรา ๑๔ เอกชนรายใดประสงค์จะให้กรมพัฒนาที่ดินวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือปรับปรุงดินหรือที่ดินหรือการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นการเฉพาะราย ให้ยื่นคำขอต่อหน่วยงานพัฒนาที่ดินในท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ หากไม่มีหน่วยงานดังกล่าวให้ยื่นต่ออำเภอ

การวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือการปรับปรุงดินหรือที่ดินหรือการอนุรักษ์ดินและน้ำตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ขอเสียค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่เกษตรกรประสงค์จะให้กรมพัฒนาที่ดินวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินเพื่อปรับปรุงดินหรือที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมของตน หากได้นำตัวอย่างดินมอบให้กรมพัฒนาที่ดิน ก็ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายตามวรรคสอง และให้กรมพัฒนาที่ดินแจ้งผลการวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินให้ผู้ขอทราบภายในเวลาอันสมควร พร้อมทั้งคำแนะนำในการปรับปรุงดินหรือที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มาตรา ๑๖ ผู้ใดขจัดวางพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการตาม
มาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา ๑๕ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย คัดแปลง เคลื่อนย้าย หรือถอดถอนเครื่องหมายสำรวจซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ทำไว้ตามมาตรา ๑๒ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

มาตรา ๒๐ ผู้ใดประสงค์จะให้กรมพัฒนาที่ดินวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรืออนุรักษ์ดินและน้ำ หรือบริการแผนที่ ข้อมูลทางแผนที่ เว้นแต่แผนที่หรือข้อมูลทางแผนที่ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ เป็นการเฉพาะราย ให้ยื่นคำขอต่อหน่วยงานพัฒนาที่ดินในท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ หากไม่มีหน่วยงานดังกล่าวให้ยื่นต่อที่ทำการเขตหรือที่ว่าการอำเภอ

การวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรืออนุรักษ์ดินและน้ำ หรือบริการแผนที่ หรือข้อมูลทางแผนที่ตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินเพื่อปรับปรุงดินหรือที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมของเกษตรกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขและเสียค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๒๑ ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ หรือขจัดวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการตามมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๒ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย คัดแปลง เคลื่อนย้าย หรือถอดถอนเครื่องหมายสำรวจซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ทำไว้ตามมาตรา ๑๔ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

มาตรา ๑๖ ผู้ใดขุดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการตาม
มาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา ๑๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่
กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้
บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
พลเอก ป. คณิตสูสานนท์
นายกรัฐมนตรี

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

มาตรา ๒๓ บรรดากฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน
พ.ศ. ๒๕๒๖ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้
ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๔ ให้คณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน
พ.ศ. ๒๕๒๖ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน
จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ให้ดำเนินการ
ให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตาม
พระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและประกาศ
เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

LIERT

.....
National Institutional Repository of Thailand

ส่วนที่ ๒

ข้อมูลประกอบการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

Legislative Institutional Repository of Thailand

๓๕
คำชี้แจง

ความจำเป็นในการตรากฎหมาย

๑. ชื่อร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ....

๒. ส่วนราชการหรือหน่วยงานผู้เสนอ

กรมพัฒนาที่ดิน

๓. ความเป็นมา

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ปัญหาความเสื่อมโทรมของดินได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น นอกจากความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง ดินเกิดการแน่นตัว ดินมีการปนเปื้อนจากสารพิษ และมีการขยายตัวของดินเค็มแล้ว ยังมีการนำพื้นที่ที่เหมาะสมกับการเกษตรที่รัฐได้ลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานไว้แล้ว ไปใช้เพื่อกิจกรรมอื่นๆ จำนวนมาก นอกจากนี้ยังได้มีการนำพื้นที่ลาดชันและพื้นที่สูงมาใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรจำนวนมาก โดยปราศจากระบบอนุรักษ์ดินและน้ำก่อให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่มากถึงหนึ่งในสามของประเทศของพื้นที่ที่เกิดดินถล่ม ทำให้สูญเสียชีวิตและทรัพย์สินทั้งของรัฐและประชาชนโดยทั่วไป เช่น เหตุการณ์ล่าสุดที่เกิดขึ้นที่อำเภอทับแล อำเภอเมือง และอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ความเสียหายจากความเสื่อมโทรมของดินในรูปแบบต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้น มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และสังคมและความมั่นคงด้านอาหารของชาติโดยรวม โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๘๔ ได้บัญญัติไว้ว่า “ รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ” การใช้ที่ดินอย่างเหมาะสมตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์เพื่อการใช้ที่ดินที่ตรงตามความเหมาะสมของดิน รวมทั้งมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อการใช้ที่ดินที่ยั่งยืนในอนาคต ประกอบกับแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๑ ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ และที่ ๔ กำหนดให้หน่วยงานของรัฐต้องพัฒนาและฟื้นฟูสภาพดิน กำหนดมาตรการและโครงการเพื่อรักษาสภาพหน้าดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเกษตร รวมทั้งฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน วิธีที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จะต้องมีการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินตามความเหมาะสมของดิน รวมทั้งจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อลดความเสื่อมโทรมของดิน

แต่เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีกฎหมายให้หน่วยงานของรัฐสามารถดำเนินการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรตามความเหมาะสมของดิน และการจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายและดินถล่มที่มีผู้ครอบครองได้ จึงสมควรปรับปรุงพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ เพื่อให้มีการดำเนินการให้เกิดการใช้ที่ดินที่ยั่งยืน เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดินและความมั่นคงทางอาหารของประเทศ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนและความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

๔. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของภารกิจ

๔.๑ วัตถุประสงค์และเป้าหมาย

๔.๑.๑ เพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินให้ใช้ต่อไปในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

๔.๑.๒ กำหนดบริเวณที่เหมาะสมต่อการเกษตร เพื่อความมั่นคงด้านการเกษตรของชาติ

๔.๑.๓ กำหนดบริเวณที่จะต้องแก้ไขดินที่มีปัญหาเพื่อการเกษตร

๔.๑.๔ ป้องกันการสูญเสียหน้าดินจากการชะล้างพังทลายของดิน

๔.๑.๕ เป้าหมายโดยรวมคือ การใช้ที่ดินที่ยั่งยืน โดยลดความเสื่อมโทรมของดิน ทั้งจากการใช้ที่ดินที่ไม่ตรงกับความต้องการของดิน ลดการสูญเสียหน้าดินจากการชะล้างพังทลายของดิน รวมทั้งการปรับปรุงดินที่มีปัญหาต่อการเกษตร และคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรมที่เหมาะสมไว้ เพื่อความมั่นคงทางอาหารของชาติ

๔.๒ ความจำเป็นที่ต้องทำภารกิจ

เนื่องจากได้เกิดความเสื่อมโทรมของดินเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ทั้งความอุดมสมบูรณ์ของดินที่ลดลง ดินเกิดการแน่นตัว การแพร่กระจายของดินเค็ม ดินมีการปนเปื้อนจากสารพิษ การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่การเกษตรที่มีความลาดชัน การสูญเสียพื้นที่เกษตรกรรมที่เหมาะสมไปใช้เพื่อกิจกรรมอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่รัฐได้ลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเกษตรไว้แล้ว เพื่อความมั่นคงด้านการเกษตรของชาติ จึงจำเป็นต้องมีบทบัญญัติที่บังคับผู้ครอบครองที่ดินให้นำมาตรการที่หน่วยงานของรัฐกำหนดขึ้นไปใช้เพื่อประโยชน์ของชาติในอนาคต

๔.๓ ปัญหาหรือข้อบกพร่องต้องแก้ไข

๔.๓.๑ หากไม่มีการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรตามความเหมาะสมของดิน และมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการบังคับใช้แก่ผู้ครอบครองที่ดินจะเกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านการเกษตรของชาติในอนาคต

๔.๓.๒ ข้อบกพร่องก็คือ ไม่มีกฎหมายให้อำนาจรัฐในการบังคับให้ผู้ครอบครองที่ดินใช้ที่ดินตามความเหมาะสมของที่ดิน และจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำได้

๔.๔ มาตรการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของภารกิจ

(๑) ให้คณะกรรมการพัฒนาที่ดินเป็นผู้พิจารณาวางแผนการใช้ที่ดิน และการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน รวมทั้งการประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และกำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่และการใช้ที่ดิน

(๒) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินแต่ละจังหวัด เพื่อร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินในการดำเนินการสำรวจตรวจสอบบริเวณที่ควรวางแผนการใช้ที่ดิน และกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินที่ควรดำเนินการประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และกำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามข้อ ๔.๔ (๑) พิจารณาดำเนินการต่อไป

(๓) ให้มีหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการตรวจตรา คูแฉ และประสานงานกับ ส่วนราชการต่าง ๆ ในการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการที่กำหนด

๔.๕ ทางเลือกอื่นที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน

ไม่มี

๔.๖ เหตุผลที่ทำให้เชื่อว่ามาตรการนี้จะสามารถแก้ไขปัญหาหรือ ข้อบกพร่องนั้นได้

เมื่อมีการวางแผนการใช้ที่ดิน และการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินมาดำเนินการ รวมถึง นำมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำมาบังคับใช้ในพื้นที่การเกษตรจะช่วยมิให้มีการใช้ที่ดินผิดไปจากสมรรถนะของ ที่ดินลดความเสื่อมโทรมของดิน ทำให้มีการใช้ทรัพยากรดินเกิดประโยชน์ตอบแทนต่อหน่วยพื้นที่สูงสุด และสามารถใช้อย่างยั่งยืน สร้างความมั่นคงด้านการเกษตรของชาติ

๕. ใครเป็นผู้ทำภารกิจ

- รัฐบาล โดยคณะรัฐมนตรี
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน

๖. ความจำเป็นในการตรากฎหมาย

๖.๑ ความจำเป็นในการตรากฎหมาย

เนื่องจากการใช้ประโยชน์ในที่ดินในปัจจุบันไม่เป็นไปตามสมรรถนะของที่ดินผู้ที่เข้าไป ครอบครองทำประโยชน์ในเขตพื้นที่ที่มีความลาดเตชันจนถึงพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ขาดความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ (Soil and Water Conservation Measures) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการไถพรวนดินขึ้นลงในพื้นที่ลาดชันเป็นการไถพรวนดินที่ไม่ถูกวิธีตามมาตรการวิธีกล (Mechanical Measures) ซึ่งจะต้องดำเนินการไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับ (Contour Cultivation) ประกอบกับ ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินมีกฎหมายที่บังคับใช้คือ พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้บังคับใช้ มานานซึ่งมีทั้งหมด ๑๗ มาตรา บทบัญญัติในจำนวน ๑๗ มาตรา ส่วนใหญ่กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการ พัฒนาที่ดินและลักษณะการปฏิบัติงานของกรมพัฒนาที่ดินไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐ สามารถไปดำเนินการป้องกันรักษาสภาพในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อแผ่นดินถล่มและเกิดการชะล้างพังทลาย ของดินอย่างรุนแรง นอกจากนี้เพื่อให้มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุด เหมาะสม ต่อการเกษตร ควรกำหนดในเรื่องการวางแผนใช้ที่ดิน และกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน ให้กรมพัฒนาที่ดิน เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ โดยตรง แต่เนื่องจากการให้ความรู้และการปฏิบัติงานด้านวิชาการอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้การพัฒนาที่ดินเป็นไปโดยประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อดินและที่ดิน ซึ่งเป็นทรัพยากร ที่มีค่าต่อการเกษตรกรรมของประเทศ ดังนั้น ควรมีมาตรการทางด้านกฎหมายเพื่อ ไปเสริมการปฏิบัติงาน ด้านวิชาการให้เกิดผลจริงจัง จึงจำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

LIRT

๖.๒ การใช้บังคับของกฎหมาย

เมื่อกฎหมายมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดินและที่ดินของประเทศเป็นไปอย่างเหมาะสมมีระบบทิศทางที่ถูกต้อง เป็นไปตามสมรรถนะของที่ดิน และมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่ และการใช้ที่ดินเพื่อช่วยป้องกันมิให้เกิดการชะล้างพังทลายในพื้นที่ดินตามไหล่เขาและพื้นที่ลาดชัน จึงสมควรกำหนดให้เป็นกฎหมายระดับชาติที่จะต้องใช้บังคับในทุกท้องที่ที่เป็นพื้นที่เสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายและดินถล่ม ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองดินและที่ดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติ และเป็นต้นทุนทางด้านเกษตรกรรม รวมทั้งปกป้อง และคุ้มครองประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมของผู้ครอบครองที่ดินในพื้นที่ดังกล่าว

๖.๓ สภาพบังคับของกฎหมาย

กฎหมายนี้จะไปในลักษณะของการควบคุมผู้ครอบครองที่ดิน หรือผู้เข้าไปทำประโยชน์ในพื้นที่การเกษตรให้เป็นไปตามแผนการใช้ที่ดิน และการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน ตลอดจนมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมกับพื้นที่และการใช้ที่ดิน หากผู้ใดไม่ดำเนินการดังกล่าวตามกรอบมาตรการที่กำหนดไว้จนทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ผู้นั้นควรได้รับโทษตามกฎหมาย รวมทั้งอาจไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ หรือความช่วยเหลือจากทางราชการ

๗. ความซ้ำซ้อนของกฎหมาย

ไม่มี

๘. ภาระต่อบุคคลและความคุ้มค่า

ผู้ได้รับผลกระทบ โดยตรงจากกฎหมายนี้ คือ ผู้ครอบครองที่ดินเพื่อการเกษตร เมื่อจะใช้ประโยชน์ในที่ดินต้องเป็นไปตามแผนการใช้ที่ดิน และการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน รวมทั้ง มาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ส่วนความคุ้มค่านั้น หากมีการดำเนินการใช้ประโยชน์ในที่ดินตรงตามสมรรถนะของที่ดิน ด้วยวิธีที่ถูกต้องตามแผนการใช้ที่ดินและมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำแล้ว แม้จะเป็นภาระที่เพิ่มขึ้น แต่ก็เป็นการใช้ประโยชน์ที่คุ้มค่าแก่ผู้ครอบครองที่ดินที่จะช่วยป้องกันรักษาสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดินและที่ดินให้มีอยู่ตามธรรมชาติอย่างยั่งยืนมิให้เกิดการชะล้างพังทลายหรือดินถล่ม รวมทั้งเป็นประโยชน์ต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงที่จะรอดพ้นภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นจากดินถล่ม และอุทกภัย รวมทั้งภัยแล้งด้วย

๙. ความพร้อมของรัฐ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมพัฒนาที่ดิน มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ทั้งในด้าน โครงสร้างองค์กร อัตรากำลัง การประชาสัมพันธ์ และเงินงบประมาณ ที่ได้รับ เนื่องจากการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

LIART

๑๐. วิธีการทำงาน การตรวจสอบและการประเมินผลสัมฤทธิ์

(๑) กรมพัฒนาที่ดินกำหนดวิธีการดำเนินงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ โดยมีกฎระเบียบปฏิบัติ

(๒) ระบบการตรวจสอบโดยการรายงานของเจ้าหน้าที่ การตรวจสอบโดย ผู้บังคับบัญชาตามสายงาน การร่วมพิจารณาโดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินประจำจังหวัด และคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน รวมทั้งการรับฟังเสียงจากประชาชน

๑๑. อำนาจในการตราอนุบัญญัติ

ร่างกฎหมายนี้ได้กำหนดอำนาจในการตราอนุบัญญัติเฉพาะที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ และวิธีการที่เป็นสาระสำคัญ เช่น การวางแผนการใช้ที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน การประกาศเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำ การประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ การกำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ การกำหนดอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการ

๑๒. การรับฟังความคิดเห็น

๑. ได้มีการแจ้งเวียนร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้หน่วยงานในสังกัดเพื่อขอทราบความคิดเห็น

๒. ได้มีการลงเว็บไซต์เพื่อรับฟังความคิดเห็น

ดินกับโครงการพระราชดำริ

ส่วนประกอบของดิน

ดินเป็นของผสมระหว่างสารอนินทรีย์ อินทรีย์ น้ำและอากาศในดิน ส่วนประกอบทั้งหมดจะแปรผันตามชนิดของดิน สถานที่ อากาศ และอื่น ๆ

สารอนินทรีย์

เป็นส่วนประกอบที่มีปริมาณมากที่สุด และเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการควบคุมชนิดของเนื้อดิน สารเหล่านี้ได้มาจากการสลายตัวของหินและแร่ เกิดเป็นอนุภาคขนาดต่าง ๆ 3 ชนิด คือ

- เศษแร่ขนาดเล็กละเอียดหรือที่เรียกว่าอนุภาคขนาดเม็ดดินเหนียว มีสมบัติชอบดูดซับจับรวมกันเองเป็นเม็ดขนาดใหญ่และยังคงสมบัติความเหนียว เมื่อเปียกมีความสามารถดูดยึดน้ำและอาหาร แร่ธาตุบางชนิดไว้ด้วย
- อนุภาคใหญ่ หยาบ มีเหลี่ยมมุม หรือเรียกว่า อนุภาคขนาดเม็ดทรายไม่จับตัวกันเอง ไม่ดูดยึดอาหาร แร่ธาตุแต่ถ้ารวมตัวกับเม็ดดินเหนียวทำให้เกิดเป็นเม็ดดินที่โตขึ้นได้
- แร่บางชนิดที่เป็นแผ่นแบนและมีขนาดปานกลาง เรียกชื่อเฉพาะว่าอนุภาคเม็ดซิลท์ ไม่ค่อยจับเกาะกันเองและไม่จับอนุภาคอื่น มักจะเรียงซ้อนกันเป็นแผ่น ไม่ค่อยดูดยึดน้ำและอาหารแร่ธาตุ มันเป็นตัวการที่ไปอุดตันตามช่องว่างต่าง ๆ กีดกันการแทรกซึมน้ำก็กลงไปในดิน

อนุภาคขนาดต่าง ๆ ทั้ง 3 ชนิดผสมกันในอัตราต่าง ๆ ตามประเภทของเนื้อดิน ถ้าดินใดมีอนุภาคขนาดเม็ดทรายมาก ดินนั้นมีเนื้อหยาบ เรียกว่า มีเนื้อดินประเภทเนื้อทรายหรือดินทราย ถ้าดินใดมีอนุภาคขนาดเม็ดดินเหนียวมากพอ เรียกว่า มีเนื้อดินประเภทดินเหนียว แต่ถ้าดินใดที่ไม่แสดงสมบัติออกไปทางดินทรายหรือดินเหนียว เรียกว่า ดินร่วน เกิดจากการสลายตัวของซากพืช ซากสัตว์ โดยการกระทำของจุลินทรีย์ชนิดต่าง ๆ ได้สารที่เรียกว่า ฮิวมัส เป็นสิ่งสำคัญมากในดิน เนื่องจากเป็นแหล่งให้อาหาร แร่ธาตุในโตรเจนแก่พืช ช่วยอุ้มน้ำ ดูดซับอาหาร แร่ธาตุ ทำให้อนุภาคดินจับกันเป็นเม็ดดินทรงกลมทำให้ดินร่วนโปร่ง ระบายน้ำและถ่ายเทอากาศได้ดี

น้ำในดิน

น้ำในดิน คือ น้ำที่อยู่ในช่องว่างระหว่างเม็ดดิน มีความสำคัญมากต่อการปลูกพืช เนื่องจากน้ำในดินมีสารละลายของเกลือแร่ธาตุอาหารของพืช ดังนั้น จึงมักเรียกน้ำในดินว่า สารละลายดิน ซึ่งพืชจะดูดเข้าไปทางรากเพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในพืช ถ้าปริมาณน้ำในดินลดลงถึงจุด ๆ หนึ่ง จนรากพืชไม่สามารถดูดน้ำขึ้นไปได้ พืชจะแสดงอาการเหี่ยวเฉาและตายในที่สุด แต่ถ้าปริมาณน้ำในดินมีมากเกินไปจะมีผลทำให้ปริมาณช่องว่างในดินลดลงไปด้วย เนื่องจาก

* ที่มา : <http://www.swu.ac.th/royal/book1/b1c3t7.html>

น้ำไปแทรกอยู่ตามรูพรุนของดิน รากพืชจะขาดออกซิเจนสำหรับหายใจ เมื่อปล่อยทิ้งไว้เป็นระยะเวลานาน ๆ พืชก็จะตายเช่นเดียวกัน

อากาศในดิน

อากาศในดินอยู่ในช่องว่างระหว่างเม็ดดินในส่วนที่ไม่มีน้ำ อากาศในดินมีส่วนประกอบแตกต่างไปจากอากาศในชั้นบรรยากาศ เนื่องจากปริมาณของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เป็นองค์ประกอบของอากาศในดินมีมากกว่าในชั้นบรรยากาศและปริมาณของก๊าซออกซิเจนของอากาศในดินมีน้อยกว่าในชั้นบรรยากาศ ซึ่งรากพืชจะใช้เฉพาะก๊าซออกซิเจนเท่านั้นสำหรับการหายใจและการแพร่กระจาย ขยายเซลล์ของรากพืช ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการให้ดินมีช่องว่างสำหรับระบายอากาศ

ดินเค็ม

ดินเค็ม (saline soil) หมายถึงดินที่มีปริมาณเกลือที่ละลายอยู่ในสารละลายดินมากเกินไปจนมีผล กระทบต่อการเจริญเติบโตและผลิตผลของพืช เนื่องจากทำให้พืชเกิดอาการขาดน้ำ และมีการสะสมไอออนที่เป็นพิษในพืชมากเกินไปนอกจากนี้ยังทำให้เกิดความไม่สมดุลของธาตุอาหารพืชด้วย

แนวทางการจัดการดินเค็ม

การป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายดินเค็มเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาจากสาเหตุการเกิด ดำเนินการได้โดยวิธีการทางวิศวกรรม วิธีทางชีววิทยา และวิธีผสมผสานระหว่างทั้งสองวิธี

- วิธีทางวิศวกรรม จะต้องมีการออกแบบพิจารณาเพื่อลดหรือตัดกระแสการไหลของน้ำใต้ดินให้อยู่ในสมดุลของธรรมชาติมากที่สุด ไม่ให้เพิ่มระดับน้ำใต้ดินเค็มในที่ลุ่ม
- วิธีทางชีววิทยา โดยใช้วิธีการทางพืชเช่นการปลูกป่าเพื่อป้องกันการแพร่กระจายดินเค็ม มีการกำหนดพื้นที่รับน้ำที่จะปลูกป่า ปลูกไม้ยืนต้นหรือไม้โตเร็วมีรากลึก ใช้น้ำมากบนพื้นที่รับน้ำที่กำหนด เพื่อทำให้เกิดสมดุลการใช้น้ำและน้ำใต้ดินในพื้นที่ สามารถแก้ไขลดความเค็มของดินในที่ลุ่มที่เป็นพื้นที่ให้น้ำได้
- วิธีผสมผสาน การแก้ไขลดระดับความเค็มดินลงให้สามารถปลูกพืชได้ โดยการใช้น้ำชะล้างเกลือจากดินและการปรับปรุงดิน ดินที่มีเกลืออยู่สามารถกำจัดออกไปได้โดยการชะล้างโดยน้ำ การให้น้ำสำหรับล้างดินมีทั้งแบบต่อเนื่องและแบบขังน้ำเป็นช่วงเวลา แบบต่อเนื่องใช้เวลาในการแก้ไขดินเค็มได้รวดเร็วกว่าแต่ต้องใช้น้ำปริมาณน้ำมาก ส่วนแบบขังน้ำใช้เวลาในการแก้ไขดินเค็มช้ากว่า แต่ประหยัดน้ำ

LIART

การใช้พื้นที่ดินเค็มให้เกิดประโยชน์ตามสภาพที่เป็นอยู่ ไม่ปล่อยให้พื้นดินว่างเปล่า โดยการคลุมดินหรือมีการเพิ่มผลผลิตพืชโดยเปลี่ยนพืชเป็นพืชเศรษฐกิจที่เหมาะสม เช่น พืชทนเค็ม พืชชอบเกลือ

ดินเปรี้ยว

ดินเปรี้ยว หรือดินกรด (Acid soil) หมายถึง ดินที่มีค่า pH วัดได้ต่ำกว่า 7.0 ดังนั้น ดินเปรี้ยวจัด (Acid sulfate soil) จึงเป็นดินเปรี้ยวหรือดินกรดชนิดหนึ่ง แต่มีความหมายแตกต่างจากดินกรดโดยทั่วไป หรือดินกรดธรรมดา หนังสือคำบัญญัติศัพท์ ภูมิศาสตร์ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2523) ได้ให้ความหมายว่า acid sulfate soil หมายถึง ดินเปรี้ยวจัด ดินกรดจัด หรือดินกรดกำมะถัน

ดินเปรี้ยวจัด นับว่าเป็นดินที่ก่อให้เกิดปัญหาอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เนื่องจากพื้นที่ดินเปรี้ยวส่วนใหญ่แพร่กระจายอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะที่ราบลุ่มภาคกลางตอนใต้ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้และชายฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้ ดินเปรี้ยวจัดส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำขังอยู่ตลอดช่วงฤดูฝนและลักษณะของดินเป็นดินเหนียวจึงจัดใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าว ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บริเวณพื้นที่ดังกล่าวให้ผลผลิตข้าวต่ำ ถึงแม้สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเหมาะสมต่อการทำนาก็ตาม แต่เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ซึ่งไม่ใช่ดินเปรี้ยวจัดซึ่งจะให้ผลผลิตเฉลี่ยมากกว่าหลายเท่า ดังนั้นการแก้ไขปรับปรุงดินเปรี้ยวจัดจึงเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง

วิธีการแก้ไขดินเปรี้ยวจัดตามแนวพระราชดำริ

วิธีการควบคุมระดับน้ำใต้ดิน

ป้องกันการเกิดกรดกำมะถันโดยการควบคุมน้ำใต้ดินให้อยู่เหนือชั้นดินเลนที่มีสารประกอบไพไรท์อยู่ เพื่อป้องกันไม่ให้สารประกอบไพไรท์ทำปฏิกิริยากับออกซิเจนในอากาศหรือถูกออกซิไดซ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- วางระบบการระบายน้ำทั่วทั้งพื้นที่
- ระบายน้ำเฉพาะส่วนบนออกเพื่อชะล้างกรด
- รักษาระดับน้ำในคูระบายน้ำให้อยู่ในระดับไม่ต่ำกว่า 1 เมตรจากผิวดินตลอดทั้งปี

วิธีการ "แก้งดิน" ตามพระราชดำริ

วิธีการปรับปรุงดินอันเนื่องมาจากพระราชดำริ "แก้งดิน" สามารถเลือกใช้ได้ 3 วิธีการตามแต่สภาพของดินและความเหมาะสม คือ

LIART

- การใช้น้ำชะล้างความเป็นกรด : เป็นการใช้น้ำชะล้างดินเพื่อล้างกรดทำให้ค่า pH เพิ่มขึ้นโดยวิธีการปล่อยน้ำให้ท่วมขังแปลง แล้วระบายออกประมาณ 2-3 ครั้ง โดยทิ้งช่วงการระบายน้ำประมาณ 1-2 สัปดาห์ต่อครั้ง ดินจะเปรี้ยวจัดในช่วงดินแห้งหรือฤดูแล้ง ดังนั้นการชะล้างควรเริ่มในฤดูฝนเพื่อลดปริมาณการใช้น้ำในชลประทาน การใช้น้ำชะล้างความเป็นกรดต้องกระทำต่อเนื่องและต้องหวังผลในระยะยาวมิใช่กระทำเพียง 1-2 ครั้งเท่านั้น วิธีการนี้เป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดแต่จำเป็นต้องมีน้ำมากพอที่จะใช้ชะล้างดินควบคู่ไปกับการควบคุมระดับน้ำใต้ดินให้อยู่เหนือดินเลนที่มีไฟโรท์มากเมื่อล้างดินเปรี้ยวให้คลายลงแล้วดินจะมีค่า pH เพิ่มขึ้นอีกทั้งสารละลายเหล็กและอลูมิเนียมที่เป็นพิษเจือจางลงจนทำให้พืชสามารถเจริญเติบโตได้ดี

- การแก้ไขดินเปรี้ยวด้วยการใช้ปูนผสมคลุกเคล้ากับหน้าดิน ซึ่งมีวิธีการตั้งขั้นตอนต่อไปนี้คือ ใช้วัสดุปูนที่หาได้ง่ายในท้องที่ เช่น ใช้ปูนมาร์ล (marl) สำหรับภาคกลางหรือปูนฝุ่น (lime dust) สำหรับภาคใต้ หว่านให้ทั่ว 1-4 ดันต่อไร่ แล้วไถแปรหรือพลิกกลบดิน ปริมาณของปูนที่ใช้ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของความเป็นกรดของดิน

- การใช้ปูนควบคู่ไปกับการใช้น้ำชะล้างและควบคุมระดับน้ำใต้ดิน เป็นวิธีการที่สมบูรณ์ที่สุดและใช้ได้ผลมากในพื้นที่ซึ่งเป็นดินกรดจัดรุนแรงและถูกปล่อยทิ้งให้กร้างว่างเปล่าเป็นเวลานาน

ดินทราย

เป็นดินเนื้อทรายเป็นกลุ่มชุดดินที่ไม่อุ้มน้ำ ง่ายต่อการกัดกร่อน ความในการจับหรือแลกเปลี่ยนประจุธาตุอาหารต่ำ ความอุดมสมบูรณ์ต่ำมาก ขาดสารปรับปรุงบำรุงดิน จากผลการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดิน พบว่ามีดินทรายทั่วประเทศประมาณ 6 ล้านไร่ กระจัดกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 3 ล้านไร่ และภาคอื่น ๆ ของประเทศ ซึ่งจะต้องมีการจัดการเป็นกรณีพิเศษกว่าดินทั่วไป จึงจะสามารถใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกได้ ปัญหาของดินทราย

ปัญหาของดินทรายแบ่งออกเป็น 3 ปัญหาหลัก ดังนี้

- ปัญหาเกี่ยวกับการชะล้างพังทลายของดินเป็นปัญหาที่รุนแรงในพื้นที่ดินดอนพื้นที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ และรุนแรงมากในบริเวณพื้นที่ภูเขา การชะล้างพังทลายของดินเกิดขึ้นรุนแรงในพื้นที่ที่มีความลาดชันตั้งแต่ 5 % ขึ้นไป ที่ใช้ในการปลูกพืชโดยไม่มีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เหมาะสมเนื่องจากอนุภาคของดินเกาะกันอย่างหลวม ๆ การชะล้างพังทลายของดินทำให้เกิดปัญหาติดตามมาหลายชนิด เช่น เกิดสภาพเสื่อมโทรมมีผลกระทบทำให้แม่น้ำลำธาร เขื่อน อ่างเก็บน้ำชลประทานดินเขิน ฝนไม่ตกตามฤดูกาล เกิดความแห้งแล้งและน้ำท่วมซ้ำซาก

LIART

- ปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดินทรายจัด จะมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำปริมาณอินทรีย์วัตถุ ธาตุโพแทสเซียมและฟอสฟอรัส ที่เป็นประโยชน์ต่อพืชอยู่ในเกณฑ์ต่ำถึงต่ำมาก ความสามารถในการแลกเปลี่ยนธาตุอาหารต่ำมาก เป็นเหตุให้การใช้ปุ๋ยเคมีให้ผลตอบแทนต่อพืชต่ำ และเป็นผลให้ผลผลิตต่อหน่วยพื้นที่ลดลงด้วย

- ปัญหาเกี่ยวกับคุณสมบัติทางกายภาพของดินไม่ดี ได้แก่ ดินแน่นทึบ โดยเฉพาะดินพื้นที่นาที่มีค่อนข้างเป็นทรายละเอียด มีอินทรีย์วัตถุเป็นองค์ประกอบต่ำ จะมีผลทำให้ดินอัดตัวแน่นทึบ ยากแก่การไถของรากพืช

หลักการที่ใช้ในการจัดการเกี่ยวกับดินทราย

ประเทศไทยมีพื้นที่ดินทรายจัดประมาณ 6.5 ล้านไร่ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ดินทรายธรรมดาที่มีเนื้อทรายจัดลงไปลึกและดินทรายที่มีชั้นดินดานจับตัวกันแข็ง โดยเหล็กและอิวมัสเป็นตัวเชื่อมเกิดภายในความลึก 2 เมตร แต่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นตื้นกว่า 1 เมตร จากผิวดินบน ดินทรายทั้ง 2 ประเภทนี้ มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำและมีความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำด้วย นอกจากนี้ ดินทรายที่มีชั้นดินดานแข็งเมื่อมีน้ำไหลซึมลงไป จะไปแช่แข็งอยู่ เพราะชั้นดินดานดังกล่าว น้ำสามารถซึมผ่านได้ยากทำให้เกิดสภาพน้ำขัง รากพืชขาดอากาศ พืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้ ดินทรายเหล่านี้ กระจุกกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 3 ล้านไร่ นอกนั้นกระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ ของประเทศ เนื่องจากดินทรายเป็นดินที่มีปัญหาทั้งทางด้านเคมีและกายภาพ แต่เกษตรกรที่ยากจนยังคงใช้พื้นที่เหล่านี้ทำการเกษตรเพื่อยังชีพ โดยการใช้ที่ดินอย่างไม่ถูกต้องตามสมรรถนะของดิน เนื่องจากขาดความรู้และความเข้าใจ ส่งผลให้สภาพดินเสื่อมโทรมรวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นวิธีการที่จะจัดการดินทรายเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดอย่างถูกวิธี นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนี้คือ การปลูกพืชคลุมดิน การปลูกพืชตามแนวระดับ การใช้ปุ๋ย การใช้ระบบพืชอนุรักษ์ดิน การปลูกพืชหลายอย่าง การใช้วัสดุคลุมดิน การไถพรวนน้อยที่สุดและการสร้างคันดิน

สำหรับดินทรายที่มีชั้นกรวดอยู่ในระดับตื้นจากผิวดิน หรือดินดานอัดแน่น ควรทำลายชั้นดินโดยการไถระดับลึกด้วยเครื่องมือพิเศษ หรือปลูกพืชรากลึก เช่น หญ้าแฝก เพื่อช่วยให้ดินชั้นล่างแตกเพื่อสะดวกในการระบายน้ำ จากนั้นจึงทำการปรับปรุงคุณภาพดินให้เหมาะสมต่อไป

ดินเสื่อมโทรม

ดินเสื่อมโทรม คือ ดินที่มีสภาพแปรเปลี่ยนไปจากเดิม และอยู่ในสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อผลผลิตทางการเกษตร เนื่องจากคุณสมบัติทางด้านต่าง ๆ ของดินไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช เช่นสมบัติทางเคมีของดินมีสภาพเป็นกรดจัด เค็มจัด ทางด้านกายภาพของดินสูญเสียโครงสร้างทำให้เกิดอัดตัวแน่น ขาดความโปร่งพรุน ความอุดมสมบูรณ์ หรือปริมาณธาตุอาหารพืชลดลงและอยู่ในสภาวะที่ไม่สมดุล กิจกรรมของจุลินทรีย์ที่มีประโยชน์เกิดขึ้นยาก ปัญหาเหล่านี้เป็นอุปสรรคและข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ สาเหตุที่ก่อให้เกิดสภาพดินเสื่อมโทรม เกิดจากการชะล้างพังทลายของดิน และการใช้ที่ดินโดยไม่ถูกต้องขาดการบำรุงรักษา โดยสาเหตุสำคัญ คือ

สภาพทางนิเวศเปลี่ยนแปลงไป การหักล้างถางป่า และเผาป่า เพื่อมาทำการเกษตร ทำให้ดินขาดสิ่งปกคลุม การสะสมของอินทรีย์วัตถุมีน้อย อุณหภูมิของหน้าดินสูงขึ้น การละลายตัวของวัสดุอินทรีย์ต่าง ๆ เป็นไปรวดเร็ว เมื่อกระทบกับความแรงของฝนก็ทำให้หน้าดินอัดตัวเป็นแผ่น แข็ง การไหลซึมของน้ำลงสู่ดินชั้นล่างเป็นไปโดยยาก จึงทำให้การไหลบ่าชะล้างสูญเสียหน้าดิน และเกิดภาวะวิกฤตฝนแล้งน้ำท่วมตามมา

การใช้ดินไม่ถูกต้อง การทำการเกษตรโดยเพาะปลูกพืชใดพืชหนึ่งซ้ำซากติดต่อกันเป็นเวลานานโดยไม่มีการปรับปรุงดินบำรุงดิน เป็นสาเหตุให้ความอุดมสมบูรณ์ของหน้าดินลดลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาดินเสื่อมโทรมในประเทศไทย ปรากฏอยู่ในสภาพดิน 3 ประเภท คือ ดินทราย ดินลูกรังกับดินตื้น และสภาพดินเหมืองแร่

แนวพระราชดำริด้านการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรดิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องดินที่เสื่อมโทรมขาดคุณภาพไว้ว่า “การปรับปรุงบำรุงดินนั้นต้องอนุรักษ์ผิวดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ไว้ไม่ให้ไถหรือลอกหน้าดิน สงวนไม้ยืนต้นที่ยังเหลืออยู่เพื่อที่จะรักษาความชุ่มชื้นของพื้นดิน” ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงพระราชทานพระราชดำริให้จัดตั้งศูนย์การศึกษาการพัฒนาเขานินชอนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นตัวอย่างในการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน การขยายพันธุ์พืชเพื่ออนุรักษ์ดินและบำรุงดิน ปรับปรุงสภาพดินให้กลายเป็นดินที่มีคุณภาพสามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรได้อีก

โครงการศูนย์การศึกษาการพัฒนาเขานินชอนอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ สืบเนื่องความเป็นมาตั้งแต่ นายอำเภอทิวา พูลสมบัติ อดีตนายอำเภอพนมสารคาม ในสมัยนั้นได้นำราษฎรอำเภอพนมสารคามน้อมเกล้าฯ ถวายที่ดินส่วนหนึ่งของโครงการนี้จำนวน 264 ไร่ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2522 แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้ทรงสร้างเป็นที่ประทับสำหรับแปรพระราชฐานในภาคตะวันออก แต่พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้ พัฒนาพื้นที่แห่งนี้เป็นศูนย์ตัวอย่างที่รวมการพัฒนาทางการเกษตร เพื่อให้ประชาชนเข้ามาศึกษาหาความรู้ และนำไปพัฒนาที่ทำการของตนต่อไป รวมทั้งการส่งเสริมงานศิลปชีพ และศิลปกรรม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้

เป็นตัวแทนสภาพปัญหาและวิธีการพัฒนาของพื้นที่ต่างๆ ในภาคกลาง เริ่มตั้งแต่ปี 2530 งานพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการสำรวจวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน วางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน โดยการทำคันดินทั้งสิ้น 87.342 กิโลเมตร และทางระบายน้ำ 13.302 กิโลเมตร ทำการศึกษาคัดเลือกพันธุ์หญ้าแฝก ศึกษาลักษณะของหญ้าแฝก วิธีการขยายพันธุ์ของหญ้าแฝก และการใช้ประโยชน์จากหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ศึกษาและสาธิตการปรับปรุงบำรุงดินทรายจัด โดยใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด เพื่อให้ดินมีสภาพความอุดมสมบูรณ์เหมาะสำหรับการเพาะปลูกต่อไป

การพัฒนาที่ดินตามแนวทางเกษตรยั่งยืน ดังนี้

- การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยใช้หญ้าแฝกร่วมกับระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ปรับปรุงบำรุงดินทรายจัด โดยใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด
- การศึกษาวิจัยพัฒนาด้านพันธุ์พืชและเทคโนโลยีการพัฒนากาเกษตร
- การเกษตรผสมผสาน ตามแนวทฤษฎีใหม่ในรูปแบบต่างๆ ตามสภาพพื้นที่ เพื่อเป็นทางเลือกแก่เกษตรกรในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ของตนเองโดยให้มีการดำเนินการร่วมกันตามภารกิจของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง อย่างเบ็ดเสร็จ ครบวงจร

ผลจากการจัดการดินทรายและการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกร

จากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้กรมพัฒนาที่ดิน เข้ามาดำเนินการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพดินเสื่อมโทรมของศูนย์พัฒนาเขาหินซ้อนฯ ให้กลับสู่สภาพเดิม เพื่อให้เกษตรกรได้ทำการเพาะปลูกพืชได้ ซึ่งงานพัฒนาที่ดินได้เริ่มขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2530 เรื่อยมา จนกระทั่งถึงปัจจุบัน สภาพดินเริ่มกลับสู่สภาพเดิม แม้จะไม่ถึงร้อยเปอร์เซ็นต์เต็ม แต่พื้นที่หลายๆ แห่ง ก็เริ่มเกิดความชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์สามารถปลูกพืชผัก ผลไม้ และเลี้ยงสัตว์ได้ อันหมายถึงรายได้ และระดับควมเป็นอยู่ของเกษตรกรเหล่านี้ดีขึ้นด้วย ซึ่งการฟื้นฟูสภาพของดินนั้น จะต้องใช้วิธีการหลายๆ วิธีรวมกันไป รวมถึงการทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรกรรมยั่งยืน เพื่อให้ดินมีคุณสมบัติและคุณภาพที่เหมาะสม และคงสภาพอยู่ได้ในระยะยาว ความหมายคำว่า เกษตรกรรมยั่งยืนนั้นก็คือ “ระบบเกษตรกรรมที่สามารถจะทำการผลิตให้เพียงพอต่อความต้องการในระยะยาวตามความต้องการที่เพิ่มขึ้น โดยขบวนการหรือวิธีการผลิตที่ไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสภาวะแวดล้อมและไม่ทำให้คุณภาพของดินอันเป็นทรัพยากรหลักเสื่อมลง” อย่างไรก็ตาม แนวทางที่จะปฏิบัติต่อทรัพยากรดินเพื่อการเกษตรกรรมยั่งยืนนั้นจะต้องดำเนินการควบคู่กันไประหว่างการรักษาสภาพและการฟื้นฟูสภาพของดิน

การรักษาสภาพดินไว้เพื่อการกสิกรรมที่ยั่งยืน คือ จะต้องมีการเพิ่มเติมธาตุอาหารลงไปในดินเพื่อทดแทนปริมาณที่ถูกพืชนำไปใช้ และต้องรักษาสภาพทางกายภาพของดินไว้

โดยการรักษาระดับอินทรีย์วัตถุในดินให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและจะต้องมีการอนุรักษ์ดินไว้ไม่ให้เกิดการชะล้างพังทลาย

การฟื้นฟูสภาพความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพื่อให้ดินที่เสื่อมโทรมกลับสู่สภาพปกตินั้น จะต้องอาศัยวิธีการนำพืชตระกูลถั่วเข้าสู่ระบบพืชให้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการปลูกแซม การปลูกพืชหมุนเวียน การปลูกพืชควบโดยอาศัยพืชตระกูลถั่วยืนต้น รวมทั้งให้ดินมีสิ่งปกคลุมอยู่เสมอ ไม่ว่าจะใช้พืชคลุมดิน หรือการคลุมดินโดยเศษซากพืชก็ตาม ควบคู่ไปกับแนวทางปฏิบัติในการรักษาสภาพของดิน โครงการเกษตรยั่งยืน เป็นโครงการที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ดำเนินการในพื้นที่ 42 ไร่ โดยศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาดังนี้

- การป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน โดยใช้หญ้าแฝก ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกในการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยใช้ระบบพืชมาใช้ทดแทนระบบกล เช่น การสร้างดิน ศูนย์ฯ ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิภาพของหญ้าแฝกกับคันดิน ที่มีผลต่ออัตราการชะล้างพังทลายของดิน โดยทำการทดลอง 5 วิธีการ คือ

- ไถพรวนตามความลาดเท
- ไถพรวนขวางความลาดเท
- ไถพรวนขวางความลาดเท มีคันดิน 2 แนว
- ไถพรวนขวางความลาดเท มีหญ้าแฝก 2 แนว
- ไถพรวนขวางความลาดเท มีหญ้าแฝก 3 แนว

ผลการศึกษาพบว่าในปีที่ 1 คันดินมีประสิทธิภาพในการลดปริมาณน้ำไหลบ่าและการสูญเสียดินสูงกว่าวิธีอื่นๆ ส่วนผลผลิตของมันสำปะหลังไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อจัดการด้วยวิธีการต่างๆ ในปีที่ 2 และ 3 ของการศึกษาพบว่าหญ้าแฝกมีการเจริญเติบโตแตกกอชิดติดกันเหมือนกับแนวรั้ว ทำให้ประสิทธิภาพในการลดปริมาณน้ำไหลบ่าและการสูญเสียดินได้มากเท่ากับการทำคันดิน และการไถพรวนขวางความลาดเท ส่วนผลผลิตของมันสำปะหลังไม่มีความแตกต่างกันเช่นเดียวกับปีที่ 1 นอกจากนี้ยังได้มีการทดลองปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษาความชุ่มชื้นและความอุดมสมบูรณ์ของหน้าดิน โดยการปลูกหญ้าแฝกวิธีการต่างๆ เช่น การปลูกขวางความลาดเท การปลูกตามแนวระดับ ปลูกหญ้าแฝกในร่องน้ำ และปลูกหญ้าแฝกขอบบ่อ รวมทั้งการปลูกพืชบำรุงดินโดยใช้ถั่วเซินโตรซิมมา ปอเทือง ฯลฯ วิธีเหล่านี้เป็นการรักษาความอุดมสมบูรณ์และการใช้ใบหญ้าแฝกคลุมดิน เป็นการป้องกันการสูญเสียดินชั้นของดินอีกด้วย

- การปรับปรุงบำรุงดิน เมื่อสามารถป้องกันการชะล้างพังทลายของดินได้แล้ว ก็เริ่มดำเนินการปรับปรุงบำรุงดินที่ไม่เหมาะสมให้อยู่ในสภาพที่จะปลูกพืชได้ ซึ่งศูนย์ฯ ได้ทำการศึกษา ทดสอบ ดังนี้

การศึกษาเปรียบเทียบการใช้ปุ๋ยหมักกับปุ๋ยเคมี เพื่อปลูกพืชในระบบเกษตรยั่งยืน ทำการศึกษาวิจัยกับพืช 7 ชนิด ได้แก่ มะละกอ ผักกาดหัว พริกขี้หนู มะลิ ตะไคร้หอม ถั่วลิสง และ ข้าว ปุ๋ยพื้นฐานการใส่ปุ๋ยหมัก 8 ตัน/ไร่ ซึ่งได้ทำการคัดเลือกผักกาดหัวเป็นพืชที่สามารถเป็นตัวชี้วัด ความอุดมสมบูรณ์ของดินได้เป็นอย่างดี มาทำการศึกษาทดลอง โดยขยายขนาดของแปลงทดลอง ให้มีขนาดใหญ่เพื่อเก็บข้อมูลได้แน่นอนมากขึ้น

จากการดำเนินการทำแปลงสาธิต ทดสอบการปรับปรุงดินตามกรรมวิธีต่างๆ พบว่าในการปลูกพืชครั้งแรก ๆ นั้น ผลผลิตของพืชผักที่ได้จากกรรมวิธีที่ใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมียังให้ ผลผลิตสูงอยู่ เนื่องจากสภาพดินเป็นดินทรายความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ แต่เมื่อมีการเพิ่ม อินทรีย์วัตถุให้แกดิน ไม่ว่าจะป็นในรูปของปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยหมักธรรมชาติ ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ สูงขึ้น มีการกักเก็บความชื้นในดินได้ดีขึ้น จากการดำเนินงานปลูกพืชเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีภายหลัง จากปลูกมา 2 ปี ปริมาณอินทรีย์วัตถุได้เพิ่มขึ้นจาก 0.01% ขึ้นมาได้เพียงประมาณ 1% ซึ่งไม่ เพียงพอจึงได้เพิ่มอัตราการใส่ปุ๋ยหมักเป็น 15 ตัน/ไร่ 30 ตัน/ไร่ และ 8 ตัน/ไร่ + ปุ๋ยเคมี เปรียบเทียบกับปุ๋ยหมักธรรมชาติ และปุ๋ยหมักธรรมชาติร่วมกับปุ๋ยเคมี พบว่าแปลงที่ใช้ปุ๋ยหมัก ธรรมชาติ โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีมีความสามารถให้ผลผลิตได้ใกล้เคียงกับกรรมวิธีที่ใช้ร่วมกับปุ๋ยเคมี ซึ่ง ถือเป็นแนวทางเบื้องต้นในการปรับปรุงโดยลดการใช้ปุ๋ยเคมีตามหลักเกษตรยั่งยืน และหาวิธีการ พัฒนาคุณภาพปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยธรรมชาติ ในรูปของธาตุอาหารพืชให้เหมาะสมมากขึ้น ส่วนปุ๋ยพืชสดโดยทั่วไปใช้ในสภาพพื้นที่ปลูกพืชไร่ หากใช้ปุ๋ยหมักจะทำให้มีอัตราการลงทุนสูง ศูนย์ฯ จึงเน้น การใช้ปุ๋ยพืชสดแทน ได้แก่ พืชตระกูลถั่ว ถั่วพราง ถั่วมะแฮะ ปอเทือง โสนแอฟริกัน ฯลฯ ซึ่ง สามารถเลือกใช้ได้ โดยเมื่อออกดอกก็จะทำการไถกลบ เนื่องจากขณะที่พืชเหล่านี้ออกดอกจะมี ปริมาณสารอาหารสูงทำให้ประหยัดและคุ้มค่าที่สุด

การศึกษาวิจัยการพัฒนาด้านพันธุ์พืชและเทคโนโลยีการพัฒนากาเกษตร

ศึกษาทดสอบระบบปลูกพืช ปฏิบัติรักษาตามแผนงานการปลูกไม้ผลชนิดต่างๆ ที่ ทำการศึกษาทดสอบทั้งหมด 5 ระบบ และติดตั้งระบบน้ำแบบ mini sprinkler ทุกแปลง โดยใช้ งบประมาณของสำนักงาน กปร. ปี 2537 ระบบการปลูกพืชที่ดำเนินการ คือ

- ระบบที่ 1 ปลูกขนุนร่วมกับน้อยหน่า (พื้นที่ 1-0 -20 ไร่)
- ระบบที่ 2 ปลูกมะขาม (พื้นที่ 1-0-1 ไร่)
- ระบบที่ 3 ปลูกมะขามแซมน้อยหน่า (พื้นที่ 1-0-20 ไร่)
- ระบบที่ 4 ปลูกส้มโอแซมด้วยกล้วยน้ำหว้า (พื้นที่ 0-3-0 ไร่)
- ระบบที่ 5 ปลูกกระท้อน (พื้นที่ 1-0-0 ไร่) ระหว่างแถวกระท้อนปลูกแฝก เพื่อใช้เป็นวัสดุเพาะเห็ด กระท้อนให้ผลผลิต 5 ตัน ได้น้ำหนักผลประมาณ 50 กก.

ทดสอบระบบการทำฟาร์มแบบผสมผสานพื้นที่ 6.5 ไร่ เดิมจัดทำเป็นกิจกรรมย่อย 4 งาน แต่เนื่องจากปี 2538 พื้นที่บางส่วนได้ใช้ในการก่อสร้างฝายน้ำล้น งานที่ปฏิบัติในปี 2538 มีดังนี้

LIART

- ปลูกข้าวร่วมกับการเลี้ยงปลา ปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ด้วยวิธีปักดำ และปล่อยปลาในจำนวน 1,000 ตัว
- การเลี้ยงปลาในบ่อร่วมกับการเลี้ยงสัตว์ ปลาตุก 16,000 ตัว ได้น้ำหนัก 439 กก. ราคา กก.ละ 20 บาท ไก่เนื้อจำนวน 250 ตัว ได้น้ำหนัก 318 กก.
- บ้านเกษตรกรตัวอย่าง ดำเนินงานจัดรูปแบบ การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ปลูกมะพร้าว นำหอมและหมาก รวม 70 ต้น

ศึกษาทดสอบพืชไร่ ทำการปลูกพืชไร่พันธุ์ดีชนิดต่างๆ โดยได้รับความร่วมมือจากสถาบันวิจัยพืชไร่ สนับสนุนพันธุ์พืชตามที่กรมวิชาการเกษตรแนะนำ ทำการปลูกทดสอบตลอดปีในพื้นที่ประมาณ 1 ไร่ ใช้พืชไร่ชนิดต่างๆ ครั้งละ 5-10 ชนิด ปลูกแสดงแก่เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป

ศึกษาทดสอบพืชสวน ทำการปฏิบัติดูแลรักษามะม่วงแก้ว และมะม่วงหิมพานต์ การติดตั้งระบบน้ำ mini sprinkler ในแปลงมะม่วงแก้วทุกต้นและระบบ sprinkler ชนิดเคลื่อนย้ายได้ในแปลงมะม่วง หิมพานต์ เก็บผลผลิตมะม่วงแก้วได้ 248 กก. และทำเป็นมะม่วงดอง

ศึกษาทดสอบยางพารา ทำการปฏิบัติดูแลรักษาและเก็บผลผลิตยาง การทดสอบปลูกยางพาราทองที่แห้งแล้ง พื้นที่ 36 ไร่ ปี 2538 ทำการหาวิธีเพิ่มจำนวนวันกรีด เพิ่มโดยการกรีดชดเชยได้ 25 วัน รวมวันกรีด 125 วัน/ปี/แปลงกรีด ปี 2539 ไม่ได้กรีดชดเชยเพราะมีปัญหาแรงงานกรีด

ศึกษาทดสอบปอสาครบวงจระ ทำการปฏิบัติดูแลรักษาตามแผนงานในพื้นที่เพียง 20 ไร่ โดยทำการปลูกไม้โตเร็วกว่าปอสาในบริเวณที่ว่าง ส่วนพื้นที่ที่เหลือ 50 ไร่ ทำการไถเตรียมพื้นที่ที่จะจัดทำการศึกษาทดสอบงานการปลูกผักกวางมั่ง การศึกษาทดสอบปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ในระบบเกษตรยั่งยืน ศึกษาทดสอบระบบการปลูกพืช และทดสอบไม้ดอกไม้ประดับบางชนิด

ศึกษาทดสอบหม่อนไหม ทำการปฏิบัติรักษาแปลงปลูกหม่อน พื้นที่ 1.5 ไร่ ทำการขุดทำลายแปลงเปรียบเทียบหม่อนในพื้นที่ 0.5 ไร่ เนื่องจากต้นหม่อนอายุมาก ทำการปลูกหม่อนพันธุ์บุรีรัมย์ 60 เพิ่มเติมอีก 1 ไร่

การศึกษาดูสวนอนุรักษ์พืชสมุนไพร ทำการปฏิบัติดูแลรักษาพื้นที่ 15 ไร่ มีพืชสมุนไพร บางชนิดตายในระหว่างฤดูแล้ง ทำการปลูกซ่อม ปลูกเพิ่มเติมได้จำนวนหนึ่ง สมุนไพรที่แบ่งออกเป็น 6 ชนิด คือ สมุนไพรเป็นแม่พันธุ์ในการขยายพันธุ์ สมุนไพรที่ใช้ในการเกษตร สมุนไพรระงับพิษ สมุนไพรที่ให้ผสมอาหาร สมุนไพรที่ใช้ในการอุตสาหกรรมเครื่องดื่มและพืชหัวสมุนไพร

ศึกษาทดลองผักกอกน้ามัย ทำการปลูกผักชนิดต่างๆ ตลอดปี โดยวิธีการใช้สารเคมีทางการเกษตร และใช้สารสกัดจากสะเดาทดแทน ใช้พื้นที่ทั้งหมด 5 ไร่ คือ พื้นที่งานวิชาการเกษตร 2 ไร่ และปิงบประมาณ 2540 ได้ขยายพื้นที่ศูนย์วิจัยสวนพระองค์ 3 ไร่ จัดทำเป็นผักกวางมั่ง โดยปลูกพืชผักชนิดต่างๆ สลับผลผลิตที่ได้เป็นผักปลอดสารพิษส่งจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ และประชาชนทั่วไป ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ มีผักชนิดต่างๆ ที่ผลิตได้ รวม 4,453 กก. คือ ถั่วฝักยาว แดงกวา พริกเขียว กวางตุ้ง ข้าวโพดหวาน ผักกาดหัว กระนำ ต้นหอม และ

ผักชี ฯลฯ นอกจากนี้ได้มีการจัดตั้งโครงการกองทุนเกษตรกรระยอง เขาหินซ้อน ผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ ได้รับการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียน ตั้งแต่ปี 2536 จากบริษัทดีทแฮล์ม จำกัด จำนวน 200,000 บาท ให้เกษตรกรในพื้นที่หมู่บ้านรอบศูนย์ฯ เขาหินซ้อน จัดซื้อปัจจัยการผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ ปี 2540 ทำการผลิตผักตลอดปี ผลผลิตได้จากจำนวนสมาชิก 34 ราย เป็นผักชนิดต่างๆ มากกว่า 28 ชนิด สามารถผลิตได้อาทิตยส์ละ 1-1.5 ตัน การผลิตอยู่ในการควบคุมดูแลของงานวิชาการเกษตร มีเจ้าหน้าที่ช่วยวางแผนการผลิต การตลาด และการป้องกันกำจัดศัตรูผักด้วยวิธีการลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร ผลผลิตที่ได้ส่งจำหน่ายในนามของกลุ่มเกษตรกรระยองเขาหินซ้อนผู้ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ ปี 2540 ผลิตผักได้ 60,564 กก. ส่งจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า กรุงเทพฯ 22,289 กก. และจำหน่ายในท้องถิ่น 11,122 กก. ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรฯ มีกำไรสุทธิ หลังดำเนินงานได้รวม 2 ปี 1 เดือน เป็นเงิน 318,140.6 บาท ผลผลิตของเกษตรกรอีกส่วนหนึ่ง ให้เกษตรกรสมาชิคนำไปจำหน่ายเองที่กระทรวงสาธารณสุข (สำนักคณะกรรมการอาหารและยา และสำนักงานปลัดกระทรวง) ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2539 นำไปจำหน่ายอาทิตยส์ละ 2 ครั้งๆ ละ ประมาณ 300-700 กก.

ศึกษาทดสอบการเพาะเห็ด ทำการเพาะเห็ดชนิดต่างๆ 5 ชนิด และฝึกอบรมการเพาะเห็ดแก่เกษตรกรผู้สนใจและนักเรียน 4 โรงเรียน รวม 255 คน จำนวนถุงเห็ดที่เพาะได้ 11,874 ถุงและมอบให้โรงเรียนในโครงการอาหารกลางวัน จำนวน 4,200 ถุง สำหรับชนิดของเห็ดที่เหมาะสมที่จะผลิตในพื้นที่เขาหินซ้อนตามลำดับคือ เห็ดนางฟ้า เห็ดหูหนู เห็ดเป๋าฮื้อ นอกจากนี้ทำการทดสอบเพาะเห็ดหลินจือได้ จำนวน 1,200 ถุง ได้ผลผลิตเป็นเห็ดแห้งประมาณ 17 กก. เห็ดฟางอุตสาหกรรมในโรงเพาะเห็ด 24 ตร.ม. ได้ผลผลิต 52 กก.

จัดทำแปลงทดสอบและพัฒนาเทคโนโลยี ดำเนินการโดยศูนย์วิจัยข้าวปราจีนบุรี ดำเนินงานเป็นสองส่วน คืองานวิจัยและทดสอบ โดยจัดทำแปลงทดสอบและแปลงทดสอบกิ่งสาธิต ทำแปลงทดสอบปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ในระบบเกษตรยั่งยืน และแปลงทดสอบกิ่งสาธิต การปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ใช้ระบบเกษตรธรรมชาติ งานอีกส่วนคืองานพัฒนาการปลูกข้าวของเกษตรกร ในพื้นที่ 7 หมู่บ้านปี 2539 ทำการคัดเลือกเกษตรกรจำนวน 20 ราย ปลูกข้าวพันธุ์ดีตามเทคโนโลยีของกรมวิชาการเกษตร ในพื้นที่ 260 ไร่ ใช้ข้าวพันธุ์ขาวดอกมะลิ 105 และพันธุ์ขาวดําแห้ง ได้ผลผลิต เฉลี่ย 300-350 กก./ไร่ ปี 2540 ได้คัดเลือกเกษตรกรร่วมโครงการ 20 ราย โดยเน้นการลดการใช้ปุ๋ยเคมี และใช้ปุ๋ยหมักแทน

ศูนย์การศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศึกษาวิจัยการผลิตถั่วในเชิงแบบการผลิตเกษตรยั่งยืน โดยเปรียบเทียบให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์การจัดการด้านการใช้พื้นที่ดินและปุ๋ย การให้น้ำ การจัดการโรคแมลงอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นต้นแบบการผลิตถั่ว โดยไม่เกิดมลพิษและอันตรายจากการใช้สารเคมีและสร้างรูปแบบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับเกษตรกรที่มีรายได้น้อยในสภาพพื้นที่แห้งแล้ง ให้เกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ดี และให้ผลระยะยาวในแบบการเกษตรยั่งยืนในระบบนิเวศน์ของประเทศไทย ใช้ระยะเวลาในการวิจัยทั้งสิ้น 5 ปี

LIRT

การศึกษารูปแบบการปลูกองุ่นในศูนย์การพัฒนาเขานินชื่อนฯ มี 3 รูปแบบ

- รูปแบบการเกษตรแบบทันสมัย โดยใช้เทคโนโลยีทันสมัยในการผลิต เช่น การใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดโรคแมลง ระบบการให้น้ำ ระบบการฉีดยา ฯลฯ
- รูปแบบการเกษตรแบบยั่งยืน โดยการใช้การผสมผสานของการเกษตร เช่น การใช้ปุ๋ยเคมีร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ พืชคลุมดิน ใช้สารเคมีที่มีประสิทธิภาพสูง ร่วมกับการใช้สารสกัดจากพืช และเชื้อจุลินทรีย์ (Biopesticide) ฉีดป้องกันโรคแมลง
- รูปแบบการเกษตรแบบธรรมชาติ มุ่งเน้นการใช้ปุ๋ยอินทรีย์วัตถุจากปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ใช้สารสกัดจากพืช และเชื้อจุลินทรีย์ ตลอดจนจนถึงการใช้พืชคลุมดิน ในการดำเนินโครงการ จะปลูกพืชหลักคือ องุ่น และปลูกพืชแซมเพื่อเสริมรายได้ เช่น มะละกอ ชะเอม ตำลึง และพืชผักกินใบต่างๆ เพื่อให้เป็นรูปแบบที่แท้จริงสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลระดับครัวเรือนได้ต่อไป

สองทศวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลง: ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน

ทรัพยากรที่ดิน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในการดำรงชีพของมนุษย์ ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่ต้องใช้ที่ดินเป็นปัจจัยหลัก การเพิ่มขึ้นของประชากรประกอบกับความต้องการใช้ที่ดิน เพื่อใช้ในกิจกรรมทางเศรษฐกิจสาขาอื่นก็มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น เช่น การพัฒนาเมือง เขตอุตสาหกรรม เป็นต้น ดังนั้นปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้ประโยชน์ที่ดิน คือ การนำพื้นที่เหมาะสมทางการเกษตรมาใช้ในการขยายเมือง การนำพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการเกษตรมาใช้ในการเกษตร การใช้ประโยชน์จากที่ดินที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อเกษตรกร ชุมชนและประเทศชาติ ปัญหาของทรัพยากรดินและการใช้ที่ดินจึงแยกได้ 2 ประการคือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของดินและปัญหาการใช้ที่ดิน

ความเสื่อมโทรมของดิน

ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน มีสาเหตุทั้งที่เกิดจากธรรมชาติและเกิดจากการใช้ที่ดินที่ไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตัวอย่างของปัญหา เช่น การชะล้างพังทลายของดิน ดินขาดอินทรีย์ และปัญหาที่เกิดจากสภาพธรรมชาติของดินร่วมกับการกระทำของมนุษย์ เช่น ดินเค็ม ดินเปรี้ยว ดินอินทรีย์ (พรุ) ดินทรายจัด และดินตื้น พื้นที่ดินที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมของประเทศไทย ได้แก่ การชะล้างพังทลายของดิน 108.87 ล้านไร่ พื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายของดินมากที่สุดคือภาคเหนือ ดินขาดอินทรีย์วัตถุ 98.70 ล้านไร่ ปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุประมาณร้อยละ 77 อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดินที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม 209.84 ล้านไร่ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนดินเค็ม ดินกรดและดินค่อนข้างเป็นทราย อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับการให้ประโยชน์ที่ดินไม่ถูกต้องตามศักยภาพ คิดเป็นพื้นที่ 35.60 ล้านไร่ (ตารางที่ 2)

การดำเนินการเพื่ออนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรดินให้เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ดินและน้ำ การพัฒนาระบบข้อมูลดิน การศึกษาวิจัย ทำแปลงสาธิตในพื้นที่เกษตร และให้ความรู้ เผยแพร่แนวทางการจัดการทรัพยากรดินที่เหมาะสม และถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรนำไปปฏิบัติ ได้อย่างถูกต้อง ทั้งนี้การดำเนินการตามมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ การฟื้นฟูและอนุรักษ์ดินเพื่อการเกษตร มีความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานในปี พ.ศ. 2540-2546 ในการฟื้นฟูดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินเปรี้ยว ดินเค็ม ดินขาดอินทรีย์วัตถุ และดินชะล้างพังทลาย จำนวน 10.75 ล้านไร่ (รูปที่ 6)

LIRT

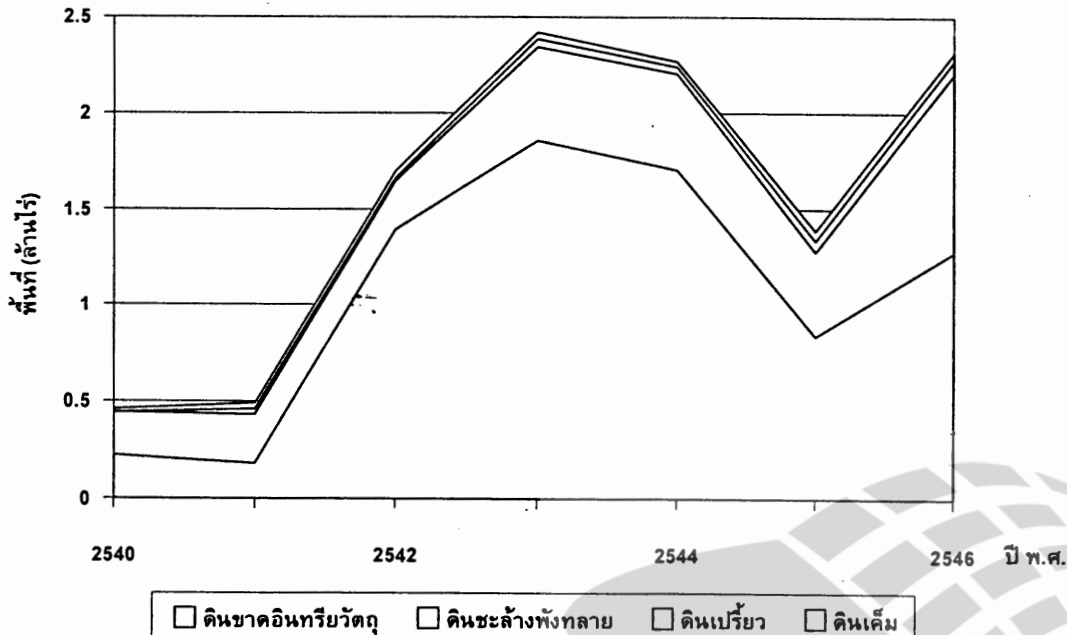
ตารางที่ 2 พื้นที่ที่มีปัญหาทรัพยากรดินของประเทศไทยแยกภูมิภาค

สภาพปัญหาทรัพยากรดิน	พื้นที่ (ล้านไร่)				
	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้	รวม
1. ปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน	53.96	17.87	26.20	10.84	108.87
2. ปัญหาดินขาดอินทรีย์วัตถุ	10.20	75.70	10.90	1.90	98.70
3. ดินที่มีปัญหาต่อการใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม	71.39	75.30	37.40	25.75	209.84
3.1 ดินเค็ม	-	17.80	1.60	2.30	21.70
3.2 ดินเปรี้ยวจัด	-	-	3.28	0.89	4.17
3.3 ดินกรด	12.38	27.11	11.22	13.56	64.27
3.4 ดินอินทรีย์ (พร)	-	-	-	0.27	0.27
3.5 ดินทรายจัด	0.86	2.60	2.30	1.21	6.97
3.6 ดินค่อนข้างเป็นทราย	1.54	30.85	4.65	2.56	39.60
3.7 ดินตื้น	13.09	15.53	9.24	3.11	40.97
3.8 ดินบนพื้นที่สูง	55.90	8.50	16.30	15.40	96.10
4. การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่ถูกต้องตามศักยภาพ	6.20	21.20	3.90	4.30	35.60

หมายเหตุ: 1) พื้นที่หนึ่ง ๆ อาจมีปัญหาทรัพยากรดินบางชนิดซ้อนทับกันอยู่ในที่เดียวกัน
2) ปรับปรุงข้อมูลปี พ.ศ. 2545

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน 2546ก

รูปที่ 6 พื้นที่ที่มีปัญหาที่ได้รับการฟื้นฟู จำนวนตามประเภทดิน ปี พ.ศ. 2540-2546

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน 2547

LIART

การใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินนั้นไม่คงที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา กรมพัฒนาที่ดินได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของประเทศไทยโดยการแปลภาพถ่ายทางอากาศ และข้อมูลดาวเทียม และการตรวจสอบในสนาม ในปี พ.ศ. 2523 2529 2541 และ 2544 พบว่าในขณะที่พื้นที่ป่าไม้ลดลง พื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้น รวมทั้งพื้นที่ชุมชนที่เพิ่มขึ้นประมาณ 8 เท่าตัวจาก พ.ศ. 2523 อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2529-พ.ศ. 2541 พื้นที่นาได้ลดลงประมาณ 3.5 ล้านไร่ พื้นที่นาที่ลดลงนั้นถูกเปลี่ยนสภาพไปเป็นโรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย สนามกอล์ฟ รีสอร์ท หรือที่พักผ่อนหย่อนใจจำนวนมาก แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2541-2544 พื้นที่นาได้เพิ่มขึ้นประมาณ 1.5 ล้านไร่ เนื่องจากหลังวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานกลับสู่ภาคเกษตรมากขึ้น (ตารางที่ 3)

สำหรับการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร ภาครัฐได้มีการปฏิรูปที่ดินมาตั้งแต่ พ.ศ. 2518 แต่จนกระทั่งปัจจุบันก็ยังยากที่จะกล่าวได้ว่าประสบความสำเร็จ หนึ่งในปัญหาหลายๆ ประการที่เกิดขึ้นก็คือ บุคคลที่ได้รับการจัดสรรที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินมิใช่เกษตรกรที่ยากจนขาดแคลนที่ดินทำกิน แต่กลับกลายเป็นบุคคลอื่น เช่น พ่อค้า นักธุรกิจ มากไปกว่านั้น เกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่ดินที่ได้รับไปจ่านองหรือขายทิ้ง ทำให้สูญเสียที่ดินไปเป็นจำนวนมาก ในประเทศไทยการปฏิรูปที่ดินเป็นเพียงนโยบายที่นำเอาพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมาให้เกษตรกรทำประโยชน์ แต่มิได้มีมาตรการที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน เมื่อการปฏิรูปที่ดินไม่นำมาซึ่งการกระจายการถือครองที่ดิน ภาพที่ชัดเจนในสังคมไทยก็คือว่ามีบุคคลจำนวนน้อยถือครองที่ดินปริมาณมหาศาล แต่เกษตรกรจำนวนมากถือครองที่ดินเพียงเล็กน้อย เมื่อปราศจากมาตรการที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ความพยายามที่จะเข้าครอบครองที่ดินก็เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั้งโดยวิธีการที่ถูกและผิดกฎหมาย และเป็นแรงกดดันหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรรายย่อยสูญเสียที่ดินไป สำหรับผลการดำเนินงานปฏิรูปที่ดินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518-2547 ได้มอบหนังสือให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ส.ป.ก.4-01) ประเภทที่ดินของรัฐเป็นพื้นที่ 24.41 ล้านไร่

ตารางที่ 3 การใช้ที่ดินของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2523 2529 2541 และ 2544

ประเภทการใช้ที่ดิน ¹	ปี พ.ศ. 2523		ปี พ.ศ. 2529		ปี พ.ศ. 2541		ปี พ.ศ. 2544	
	พื้นที่ (ล้านไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ล้านไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ล้านไร่)	ร้อยละ	พื้นที่ (ล้านไร่)	ร้อยละ
นาข้าว	83.72	26.11	83.47	26.03	79.94	24.93	81.77	25.50
พืชไร่	48.46	15.11	59.51	18.56	50.63	15.79	44.98	14.03
ไม้ยืนต้นทั้งหมด	14.61	4.56	13.30	4.15	25.94	8.09	25.15	7.84
พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	0.49	0.15	0.51	0.16	1.41	0.44	1.80	0.56
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1.44	0.45	1.59	0.50	4.66	1.45	11.40	3.55
พื้นที่อื่นๆ ²	171.98	53.63	152.32	47.50	158.12	49.30	155.60	48.52
พื้นที่ทั้งหมด	320.70	100.00	320.70	100.00	320.70	100.00	320.70	100.00

หมายเหตุ: ¹ ข้อมูลการใช้ที่ดินจัดทำจากแผนที่การใช้ที่ดินระดับลุ่มน้ำและระดับจังหวัด สํารวจโดยใช้ข้อมูลจากดาวเทียม Landsat บันทึกเมื่อปี พ.ศ. 2541 และ บันทึกเมื่อปี พ.ศ. 2543/2544 และมีการปรับปรุงข้อมูลบางจังหวัดในปี พ.ศ. 2545 (12 จังหวัด)

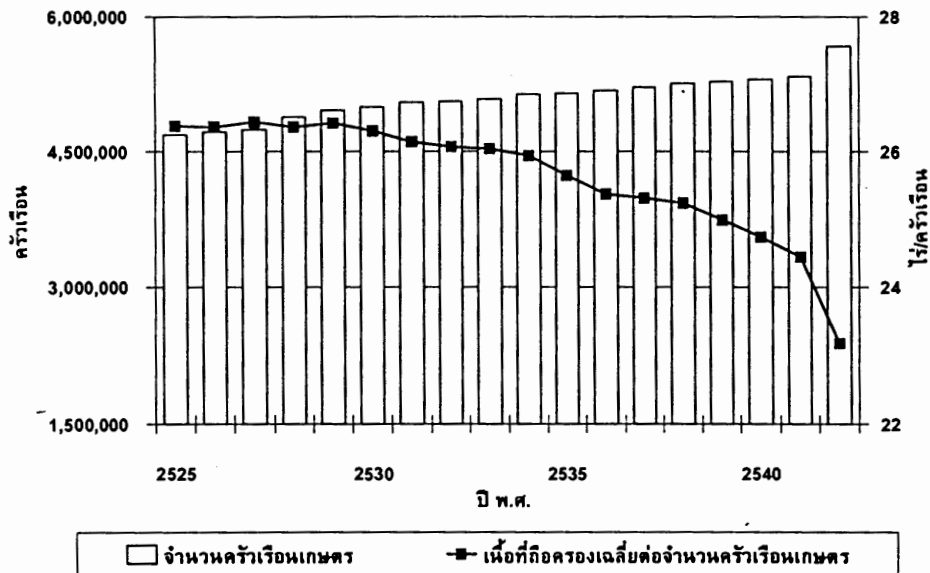
² พื้นที่อื่นๆ ได้แก่ พื้นที่ป่า พื้นที่นา พืชอุตสาหกรรมชาติ พื้นที่ลุ่ม เหมือนแร่ บ่อขุด นาเกลือ หาดทราย และที่กำจัดขยะ
ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน 2546ข

LIART

สำหรับพื้นที่ถือครองทางการเกษตรของประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2525-2542 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ในปี พ.ศ. 2525 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรประมาณ 123.59 ล้านไร่ และในปี พ.ศ. 2542 มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรประมาณ 131.94 ล้านไร่ พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีแนวโน้มลดลง โดยตลอด สำหรับจำนวนครัวเรือนเกษตรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (รูปที่ 7)

รูปที่ 7 การถือครองที่ดินทางการเกษตรของประเทศไทย พ.ศ. 2525-2542

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร 2547

กรอบที่ 1 อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทราย

การแปรสภาพเป็นทะเลทราย หมายถึง สภาพทางกายภาพและชีวภาพที่เปลี่ยนไปของที่ดินในพื้นที่แห้งแล้ง กึ่งแห้งแล้งและ dry sub-humid areas' ซึ่งเกิดจากการเสื่อมโทรมของดินโดยมีสาเหตุจากการใช้ที่ดินอย่างไม่เหมาะสมในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งการแปรสภาพเป็นทะเลทรายจะส่งผลกระทบต่อประเทศหลายลักษณะ เช่น การสูญเสียพื้นที่ในการอยู่อาศัยของสัตว์ การลดลงของแหล่งน้ำ การขาดแคลนที่ดินที่เหมาะสมต่อการเกษตร เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันมีประชากรของโลกหลายล้านคนที่ได้รับผลกระทบจากการแปรสภาพเป็นทะเลทราย ดังนั้น ประเด็นในเรื่องการแก้ไขปัญหามหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้ง จึงถูกพิจารณาอยู่ในแผนปฏิบัติการ 21 และต่อมาจึงเกิดอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในประเทศที่ประสบปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง และ/หรือการแปรสภาพเป็นทะเลทรายโดยเฉพาะในทวีปแอฟริกา (United Nations Convention to Combat Desertification: UNCCD) ขึ้น

ปัจจุบันอนุสัญญา มีประเทศสมาชิกทั้งสิ้น 190 ประเทศ โดยอนุสัญญา มีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและแก้ไขผลกระทบในประเทศที่ประสบปัญหาการแปรสภาพเป็นทะเลทรายด้วยกลยุทธ์แบบบูรณาการในระยะยาวที่เน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพ การฟื้นฟู การอนุรักษ์และการจัดการที่ยั่งยืนของทรัพยากรดินและน้ำควบคู่กันไป ซึ่งประเทศสมาชิกมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีที่ระบุในอนุสัญญา ประกอบด้วย (โสมณ 2547)

1. รับแนวทางการบูรณาการในการศึกษาด้านกายภาพ ชีวภาพและสังคมเศรษฐกิจของกระบวนการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้ง
2. ให้ความสนใจกับหน่วยงานในภูมิภาคและระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในประเทศภาคีสมาชิกกำลังพัฒนาที่ได้รับผลกระทบที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ การจัดเตรียมด้านการตลาดและหนี้สินโดยคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เอื้ออำนวยต่อการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. บูรณาการกลยุทธ์ในการขจัดความยากจนไปสู่การต่อต้านการแปรสภาพเป็น ทะเลทรายและแก้ไขผลกระทบจากความแห้งแล้ง
4. ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศภาคีสมาชิกที่ได้รับผลกระทบในด้านการ ป้องกันสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรดินและน้ำ เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับการแปรสภาพเป็นทะเลทรายและความแห้งแล้ง
5. เสริมสร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาคย่อย ระดับภูมิภาคและระดับระหว่างประเทศให้เข้มแข็ง
6. ให้ความร่วมมือภายในองค์กรระหว่างรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง
7. กำหนดกลไกในด้านการบริหารที่เห็นว่าเหมาะสมโดยคำนึงถึงความจำเป็นในการหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน

¹ พื้นที่แห้งแล้ง กึ่งแห้งแล้ง และ dry sub-humid areas หมายถึง พื้นที่อื่นๆ นอกจากขั้วโลกและภูมิภาคย่อยขั้วโลก ซึ่งมีสัดส่วนของปริมาณน้ำฝนต่อปีต่อศักยภาพของการคายระเหยอยู่ระหว่าง 0.05 ถึง 0.65 (โสมณ 2547)

กรอบที่ 1 (ต่อ)

8. ส่งเสริมการใช้กลไกทางการเงินทั้งความร่วมมือแบบทวิภาคี และพหุภาคี ที่มีอยู่ในปัจจุบันในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรทางการเงินขนาดใหญ่ไปยังประเทศภาคี สมาชิกกำลังพัฒนาที่ได้รับผลกระทบในการต่อต้านการเป็นทะเลทราย และการแก้ไขผลกระทบจากความแห้งแล้ง

นอกจากนี้ ตามพันธกรณี ประเทศสมาชิกจะต้องมีการกำหนดแผนปฏิบัติการแห่งชาติ (National Action Plan: NAP) ซึ่งจะต้องระบุบทบาทของรัฐและเอกชนในการแก้ปัญหาความแห้งแล้งและการแปรสภาพเป็นทะเลทราย โดยผสมผสานกับนโยบายของประเทศ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรเอกชนต่างๆ รวมทั้งเอาใจใส่เพื่อป้องกันที่ดินที่ยังไม่เสื่อมโทรมไม่ให้เกิดปัญหาความแห้งแล้ง เพิ่มขีดความสามารถในการเตรียมวิธีการเตือนภัยจากภัยแล้ง และอาจมีการเพิ่มระบบความปลอดภัยด้านอาหารตามความเหมาะสม

สำหรับประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของอนุสัญญา เมื่อวันที่ 7 มีนาคม พ.ศ. 2544 โดยหน่วยงานที่ทำการประสานและดำเนินงานคือกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งประเทศไทยได้ปฏิบัติตามพันธกรณีตามที่ระบุในอนุสัญญา ได้แก่ จัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการแก้ไขปัญหาความแห้งแล้งในหลายรูปแบบ เช่น การให้ความรู้กับประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูดิน การจัดทำระบบฐานข้อมูลเตือนภัยความแห้งแล้งซ้ำซากของกรมพัฒนาที่ดิน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถจัดการปัญหาความแห้งแล้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีแนวทางในการป้องกันปัญหาที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของดินได้ โดยจากการศึกษาของกรมพัฒนาที่ดินพบว่า พ.ศ. 2546 ประเทศไทยมีพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการแปรสภาพเป็นทะเลทรายประมาณ 11,088 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณร้อยละ 2.17 ของพื้นที่ทั้งประเทศ (โรจน์ 2547) ถึงแม้จะเป็นพื้นที่ไม่มากนักเมื่อเทียบกับพื้นที่ทั้งประเทศ แต่พื้นที่ที่มีความเสี่ยงเหล่านี้อาจมีการขยายตัวได้หากไม่ได้รับการฟื้นฟู หรือดูแลอย่างถูกต้อง โดยจังหวัดที่มีความเสี่ยงต่อการแปรสภาพเป็นทะเลทรายในระดับรุนแรงมากกว่า 100 ตารางกิโลเมตร 5 ลำดับแรก คือ จังหวัดน่าน เพชรบูรณ์ เชียงใหม่ พิษณุโลก และนครราชสีมา

หญ้าแฝกกับการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ในสภาพธรรมชาติ หญ้าแฝกมีถิ่นกำเนิดตามพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ทางน้ำธรรมชาติ ริมหนองบึงในป่าเขา แต่เมื่อนำพันธุ์ที่ได้คัดเลือกแล้วไปปลูกในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ปรากฏว่าขึ้นได้เกือบทุกสภาพพื้นที่ กล่าวคือสามารถเจริญเติบโตได้ในสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบ ใกล้เคียงระดับน้ำทะเลถึงพื้นที่ภูเขาสูงถึง 2,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล พื้นที่ดินเปรี้ยวดินด่าง ดินเค็ม ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนน้อย 200 มิลลิเมตร ถึงพื้นที่ที่มีฝนตกชุก 3,900 มิลลิเมตร ถึง 5,000 มิลลิเมตร พื้นที่สภาพภูมิอากาศหนาวเย็น -9 องศาเซลเซียส ถึงอากาศร้อนจัด 45 องศาเซลเซียส

ชาวไมซอร์ ประเทศอินเดียปลูกหญ้าแฝกมาแล้วประมาณ 200 ปี เพื่อเป็นอาหารสัตว์ แนวความคิดในการนำหญ้าแฝกมาใช้เพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำได้เริ่มขึ้นเมื่อ 50 ปี ที่ผ่านมานี้เองที่หมู่เกาะอินเดียตะวันตก สำหรับเกาะฟีจีบริษัทน้ำตาลปลูกหญ้าแฝก เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำในไร่อ้อยมาแล้วมากกว่า 30 ปี ซึ่งประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี **นายกรีนฟิลด์ นักอนุรักษ์ดินและน้ำฝ่ายวิชาการภูมิภาคเอเชียธนาคารโลก** สังเกตเห็นว่าแนวหญ้าแฝกซึ่งปลูกเป็นแถววางความลาดชันของพื้นที่ในไร่อ้อยนั้น เมื่อเวลาผ่านไป 30 ปี สามารถทำให้พื้นที่นั้นปรับสภาพลดความลาดชันลงเป็นพื้นที่ขั้นบันไดดินได้โดยธรรมชาติในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ผสมผสานกับเทคนิคการเตรียมดิน และเพาะปลูกพืชหมุนเวียนซึ่งต้องอาศัยเวลา การที่หญ้าแฝกสามารถทำให้เกิดขั้นบันไดดินได้นั้น เนื่องจากหญ้าแฝกมีคุณสมบัติพิเศษ ที่สามารถแตกกอโดยการแตกหน่อที่ข้อของลำต้น หรือเหง้าเหนือดินได้ตลอดเวลาเมื่อตะกอนดินมาทับถมหน้าแถวหญ้าแฝกตั้งกอใหม่อยู่ที่ระดับผิวดินตลอดไปขณะเดียวกันมีระบบรากฝอยที่ยังลึกลงไปตามความลึกของดินเกาะยึดดินให้เกิดความมั่นคงแข็งแรง ประกอบกับหญ้าแฝกเป็นพืชที่ไม่ไวต่อช่วงแสง จึงเจริญเติบโตในลักษณะยกตัวสูงขึ้นอยู่เหนือระดับผิวดินที่สูงขึ้นตลอดเวลา ดูประหนึ่งว่าขั้นบันไดดินมีชีวิตสามารถงอกเงยสูงขึ้นเรื่อย ๆ จนกว่าความลาดชันของพื้นที่จะถูกปรับให้อยู่ในแนวระดับแล้ว ขบวนการปรับโครงสร้างเป็นขั้นบันไดดินโดยแนวหญ้าแฝกจึงจะสิ้นสุดลง ต่อจากนั้นจะเป็นขบวนการเพิ่มเติมความอุดมสมบูรณ์ของดิน โดยสร้างหน้าดินให้เป็นดินดีเนื่องจากดินมีความชุ่มชื้นมากขึ้น (แนวรั้วหญ้าแฝกลดการสูญเสียน้ำได้ 25 ถึง 70 เปอร์เซ็นต์) พืชพรรณต่าง ๆ จะขึ้นรวมทั้งพืชคลุมดินและบำรุงดินที่ปลูก ใบหญ้าแฝกที่ได้จากการตัด ดูแลรักษาแถวหญ้าแฝก และใช้คลุมดินเหล่านี้จะเป็นการช่วยให้เกิดความสมดุลทางธรรมชาติเช่น เพิ่มอินทรีย์วัตถุธาตุอาหารพืชแก่ดินเพิ่มปริมาณจุลินทรีย์ดินพืชและสัตว์ในดิน ทำให้ดินมีชีวิตหน้าดินเกิดความอุดมสมบูรณ์ (ปริมาณธาตุอาหารเมื่อตัดใบหญ้าแฝก อายุ 4 เดือน คลุมดินจะสลายตัวให้ธาตุอาหารพืชแก่

* ที่มา : www.chaipat.or.th ณ วันที่ 4 ก.ย. 2550

หน้าดินเฉลี่ย N 1.29 %, S 0.15 %, P 0.20 %, K 1.3 % โดยน้ำหนักหญ้าแห้ง) นอกจากนี้หญ้าแฝกมีระบบรากแพร่กระจายไปในแนวลึกมากกว่าออกด้านข้างทำให้แนวหญ้าแฝกต้องการพื้นที่เพื่อการเจริญเติบโตไม่กว้างนัก เช่น แนวหญ้าแฝกที่มีอายุตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป ทรงพุ่มทั้งสองข้างรวมกันแล้วจะกินเนื้อที่มีความกว้างไม่เกิน 1.5 เมตร จึงทำให้เสียพื้นที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับพืชอื่นที่ปลูกเป็นแนวอนุรักษ์เช่นเดียวกับหญ้าแฝก หรือเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำอื่น ๆ เช่น คันดินจึงสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจได้ใกล้ชิดแนวหญ้าแฝกโดยที่ไม่มีการแข่งขันหรือรบกวนจากหญ้าแฝก

กล่าวโดยสรุปแล้ว หญ้าแฝกมีคุณสมบัติบางประการที่เหมาะสมต่อการนำมาใช้ในระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ คือ

คุณสมบัติบางประการของหญ้าแฝก

1. หญ้าแฝกมีการแตกกอจำนวนมาก เบียดเสียดกันอย่างหนาแน่น และแข็งแรง
กอตั้งตรง สามารถปลูกติดต่อกันให้เป็นแนวหน้ากระดานเรียงหนึ่งได้ง่าย เปรียบเสมือนกำแพงด้านทานตะกอนดินที่ถูกน้ำกัดเซาะและพัดพามาให้ตกทับถมด้านหน้าแนวหญ้าแฝก และชะลอความเร็วของน้ำทำให้น้ำเอ่อและไหลซึมลงไปได้ดิน

2. ลำต้นเหนือดินซึ่งมีข้อถี่และข้อที่เกิดจากการย่างปล้อง เมื่อหญ้าแฝกมีอายุใกล้ออกดอกจะแตกหน่อและรากใหม่ออกมาเสมอเมื่อตะกอนดินทับถมจึงสามารถตั้งกอใหม่ได้

3. กอหญ้าแฝกสามารถตัดต้นและใบ ให้แตกหน่อใหม่เขียวสดอยู่เสมอ ต้นและใบใช้เป็นวัสดุคลุมดินรักษาความชุ่มชื้นและเพิ่มแร่ธาตุอาหารพืชให้แก่ดินเมื่อย่อยสลายแล้ว เช่นเดียวกับปุ๋ยหมัก หากหญ้าแฝกแก่ต้นและใบจะแห้ง เมื่อถูกไฟเผาจะแตกหน่อใหม่เขียวสดขึ้นมาทันทีไม่จำเป็นต้องปลูกใหม่ ผลพลอยได้จากหญ้าแฝกคอก สามารถตัดใบไปกรองเป็นดับแฝกชื้อขายทำหลังคาได้ หญ้าแฝกหอมใบอ่อนใช้เป็นอาหารสัตว์เลี้ยงวัวเลี้ยงควายได้ ซึ่งจะต้องตัดในช่วงอายุ 2 ถึง 4 สัปดาห์ หลังจากตัดครั้งก่อนเช่น หญ้าแฝกกลุ่มพันธุ์กำแพงเพชร 2 นอกจากนี้พันธุ์หญ้าแฝกหอมจากอินเดียใช้เลี้ยงปลาจีนได้ ใบหญ้าแฝกหอมเมื่อตากแห้งดีแล้วนำไปทำพวงหรีดหรือดอกไม้ประดิษฐ์ เครื่องถักจักสาน เช่น หมวก ตะกร้า เป็นต้น

4. รากหญ้าแฝก หญ้าแฝกมีรากที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเส้นโตหยังลึกลงไป ในดิน และแตกแขนงเป็นรากฝอยประสานกันแน่นเหมือนตาข่ายหรือร่างแห เกาะยึดดินให้มีความแข็งแรงมั่นคง การปลูกหญ้าแฝกติดต่อกันระบบรากจะเป็นเสมือนม่านใต้ดินชะลอการไหลซึมของน้ำใต้ดินทำให้ความชื้นในดินเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถป้องกันการกัดเซาะของน้ำที่ทำให้เกิดร่องขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ซึ่งเกิดขึ้นจากด้านล่างของแนวลาดชันย้อนขึ้นมาด้านบน เมื่อถึงแนวหญ้าแฝกก็จะหยุดเพียงแค่นั้น ซึ่งกรณีดังกล่าวคันดินไม่สามารถจะหยุดยั้งได้

รากหญ้าแฝกยังสามารถดูดซึมสารเคมี แร่ธาตุอาหารพืชที่ถูกชะล้างลงไปในดิน เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชเก็บไว้ในต้นหญ้าแฝก เป็นการป้องกันไม่ให้สารเคมีเหล่านั้นไหลลงไปยังแหล่งน้ำ และปลอดภัยจากการเกิดมลภาวะของน้ำทำให้น้ำมีคุณภาพ

5. การกระจายพันธุ์ของหญ้าแฝก พันธุ์หญ้าแฝกที่ได้รับการคัดเลือกแล้วจะมีการกระจายพันธุ์ด้วยเมล็ดน้อย หรือแทบไม่มีเลยจึงไม่อยู่ในลักษณะของวัชพืช หรือวัชพืชร้ายแรง เช่น พันธุ์จากอินเดีย ออสเตรเลีย สามารถปลูกได้ในสวนผลไม้และพื้นที่เกษตรทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการเขตรกรรมและดูแลรักษาเสมอจะไม่ปรากฏว่ามีหญ้าแฝกคันเล็ก ๆ ที่งอกจากเมล็ดขึ้นในบริเวณกอหญ้าแฝกเลย เช่น หญ้าแฝกหอมที่ปลูกยึดคันนาบริเวณช่องระบายน้ำในแถบภาคใต้จังหวัด สงขลา และนราธิวาส

6. แฉกหญ้าแฝกหรือแนวรั้ว หญ้าแฝกกินเนื้อที่ไม่กว้างเช่นความกว้างประมาณ 1 ถึง 1.5 เมตร สามารถปลูกพืชเศรษฐกิจได้ชิดแนวหญ้าแฝก จึงทำให้เสียพื้นที่น้อย

7. การขยายผล การใช้หญ้าแฝกในระบบอนุรักษ์ดินและน้ำนั้นเกษตรกรสามารถทำได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปหากพยายามทำความเข้าใจ และประสงค์จะรักษาทรัพยากรที่ดินไม่ให้เสื่อมโทรมมีศักยภาพในการผลิตสูง หรือช่วยป้องกันการกัดเซาะของน้ำไม่ให้เกิดตะกอนดินไหลลงไปที่บดมยังแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นผลดีต่อสังคมโดยรวม

การปลูกหญ้าแฝกทำได้ง่ายบุคคลทุกอาชีพสามารถช่วยกันปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการกัดเซาะของดินได้ การขยายพันธุ์สามารถทำได้จากการแยกหน่อ หรือต้น ซึ่งหญ้าแฝกมีการเจริญเติบโตแตกกออย่างรวดเร็ว จึงสามารถขยายพันธุ์ได้ตลอดเวลา การปลูกหญ้าแฝกสามารถปลูกได้ทุกสภาพพื้นที่ หญ้าแฝกเป็นพืชที่ค่อนข้างมีข้อจำกัดน้อย ยกเว้นบางพื้นที่ ซึ่งมีปัญหาสภาพความรุนแรงของพื้นที่มาก เช่น พื้นที่เค็มจัดชายทะเล กรดจัดเช่นพื้นที่พรุเก่าจะต้องทำการปรับสภาพดินด้วยการใส่ปูนหรือหินปูนเสียก่อน พื้นที่สูงที่ท้องฟ้าปิดเกือบตลอดปีซึ่งมีความเข้มของแสงแดดไม่เพียงพอ เช่น พื้นที่ปางดง อ. เมือง จ. แม่ฮ่องสอน แต่แก้ไขได้โดยการใช้พันธุ์ท้องถิ่นที่เหมาะสมกับพื้นที่เช่น พันธุ์แม่ฮ่องสอน แม่ลาน้อย ปางมะผ้า หรือพันธุ์ที่นำเข้ามา เช่น พันธุ์พระราชทาน พันธุ์ญี่ปุ่น เป็นต้น

ค่าใช้จ่ายการปลูกหญ้าแฝกให้เป็นแนวรั้ว หรือแนวพืชเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำนั้นหากทำด้วยเทคนิคที่ถูกต้อง และมีการวางแผนและควบคุมงานที่รัดกุม เช่น ใช้พันธุ์ที่เหมาะสม มีการใช้ปุ๋ยปลูกให้ถูกต้องตามฤดูกาล ใช้หน่อหญ้าแฝกที่มีคุณภาพก็สามารถที่จะลดต้นทุนได้ หรือลงทุนต่ำ เกษตรกรสามารถดำเนินการได้

LIRT

ในสภาวะแวดล้อมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป คือ พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การตกของฝนแปรปรวนไม่แน่นอน ความรุนแรงของพายุฝนมีมากขึ้น มีน้ำท่วมฉับพลัน บางพื้นที่แห้งแล้งมีผลกระทบต่อทุกคนทั้งชุมชนเมืองและชนบท การปลูกหญ้าแฝกในระบบอนุรักษ์ดินและน้ำสามารถทำได้อย่างรวดเร็วหากทุกคนมีส่วนร่วมจะปลูกได้เป็นพื้นที่กว้างขวาง สามารถป้องกันปัญหาน้ำท่วมอย่างฉับพลัน ลดความแห้งแล้งทั้งในพื้นที่เพาะปลูก และชุมชนเมือง เช่น การปลูกหญ้าแฝกเพื่อชะลอความเร็วของน้ำตามทางน้ำธรรมชาติ และพื้นที่ลาดชันต่าง ๆ

วิธีการปลูกแนวรั้วหญ้าแฝก

1. การปลูกแทนคันดินเพื่อการอนุรักษ์ดินและความชุ่มชื้น

ปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวตามแนวระดับขวางความลาดเทในต้นฤดูฝน โดยการไถพรวนดิน และทำร่องจำนวน 1 ร่องไถ แล้วปลูกหญ้าแฝกลงในร่องไถระยะปลูกระหว่างต้น หรือกอห่างกันประมาณ 5 เซนติเมตร ปลูก 1 ต้นต่อหลุม หรือเป็น 1 ถึง 3 หน่อต่อหลุม กรณีที่มีการเตรียมกล้าหญ้าแฝกมาอย่างดีแล้ว กลบดินรอบโคนต้นให้แน่นระยะห่างระหว่างแถวแฝกจะไม่เกิน 2 เมตร ตามแนวตั้ง หญ้าแฝกจะเจริญเติบโตแตกกอชิดกันภายใน 4 ถึง 6 เดือน หรือ 1 ถึง 3 ฤดู เพาะปลูกกรณีพื้นที่แห้งแล้งควรตัดหญ้าแฝกให้สูงประมาณ 30 ถึง 50 เซนติเมตร เพื่อเร่งให้มีการแตกกอ 1 ถึง 2 เดือนต่อครั้ง

2. การปลูกเพื่อควบคุมร่องน้ำและกระจายน้ำ

การปลูกหญ้าแฝก เพื่อควบคุมร่องน้ำไม่ให้ถูกกัดเซาะพังทลายมากยิ่งขึ้นและทำให้เกิดคันดินกั้นน้ำจะต้องมีการเตรียมกล้าหญ้าแฝกเป็นอย่างดี เช่น เพาะชำกล้าหญ้าแฝกในถุงพลาสติกจนกระทั่งแตกกอเต็มถุงและแข็งแรงดีแล้วจึงนำไปปลูกในร่องน้ำ โดยขุดหลุมปลูกขวางร่องน้ำเป็นแนวตรง หรือเป็นแนวหัวลูกศรขยอนทางกับทิศทางน้ำไหล อาจใช้กระสอบทรายหรือก้อนหินช่วยทำคันเสริมฐานให้มั่นคงตามแนวปลูกหญ้าแฝก ควรปลูกหญ้าแฝกให้ชิดติดกันยิ่งกว่าวิธีแรก ระยะห่างระหว่างแนวปลูกหญ้าแฝกจะไม่เกิน 2 เมตร ตามแนวตั้ง หลังจากเกิดคันดินกั้นน้ำแล้วจะปลูกหญ้าแฝกต่อจากแนวคันดินกั้นน้ำนั้นออกไปทั้งสองข้างเพื่อเป็นการกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่เพาะปลูก

3. การปลูกเพื่อรักษาความชุ่มชื้นในสวนผลไม้

การปลูกในสวนผลไม้ระยะที่ไม้ผลยังไม่โต หรือปลูกก่อนที่จะลงไม้ผล ระยะห่างระหว่างแถวของหญ้าแฝกจะขึ้นอยู่กับระยะปลูกของไม้ผล โดยปลูกแถวหญ้าแฝกขนานไปกับแถวของไม้ผลห่างจากแถวไม้ผลพอประมาณ เช่น 1.5 เมตร แถวหญ้าแฝกนอกจากจะป้องกันดินพังทลายและรักษาความชุ่มชื้นของดินตามปกติแล้ว การตัดหญ้าแฝกบ่อย ๆ และนำไปหญ้าแฝกมาคลุมโคนต้นไม้ผล จะเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาความชุ่มชื้นและความอุดมสมบูรณ์ของดินเพิ่มขึ้น

4. การปลูกกรอบขอบสระเพื่อรองตะกอนดิน

ปลูกหญ้าแฝกตามแนวระดับที่ระดับน้ำสูงสุดท่วมถึง 1 แถวและปลูกเพิ่มขึ้นอีก 1 ถึง 2 แถวเหนือแนวแรกซึ่งขึ้นอยู่กับความลึกของขอบสระระยะปลูกระหว่างต้น 5 เซนติเมตร โดยจุดหลุมปลูกต่อเนื่องกันไปและในระยะแรกควรดูแลปลูกซ่อมแซมให้แถวหญ้าแฝกเจริญเติบโตหนาแน่น เมื่อน้ำไหลบ่ามาลงสระตะกอนดินที่ถูกพัดพามากับน้ำจะติดค้างอยู่ที่แถวหญ้าแฝก ส่วนน้ำจะค่อย ๆ ไหลผ่านลงสู่สระ และระบบรากของหญ้าแฝกยังช่วยยึดดินรอบ ๆ ขอบสระไม่ให้เกิดการพังทลาย

นอกจากนี้ ยังปลูกตามขอบถนน ไหล่ทาง คลองส่งน้ำ พื้นที่ลาดชันทั่ว ๆ ไปเพื่อยึดดินปลูก เพื่อฟื้นฟูดินเสื่อมโทรมเป็นต้น

การปลูกหญ้าแฝกมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อใช้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำโดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ลาดชัน ตามแนวพระราชดำรินในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่การปลูกเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำหรือการปลูกในพื้นที่เกษตรในลักษณะต่าง ๆ นั้น เป็นการใช้ประโยชน์ในแง่ของการอนุรักษ์ซึ่งมีคุณค่าที่ไม่สามารถประเมินราคาเป็นตัวเงินให้เกษตรกรเห็นได้ จึงเป็นสาเหตุให้เกษตรกรบางส่วนยังไม่ยอมรับหญ้าแฝก แต่แท้จริงแล้วใบและรากหญ้าแฝกสามารถใช้เป็นประโยชน์อื่นได้อีกโดยเฉพาะสัจจของใบซึ่งต้องตัดออกอยู่เป็นประจำในการดูแลแถวแฝก สามารถนำมาใช้มูลหัตถ์ ใช้ในงานศิลปหัตถกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นอาชีพเสริมทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

การใช้ประโยชน์จากต้นและใบหญ้าแฝกเป็นปุ๋ยหมัก และพืชคลุมดิน

ส่วนต้นและใบหญ้าแฝกที่ถูกตัดเพื่อให้ต้นแตกกอเจริญเติบโตได้ดีหรือตัดเพื่อควบคุมไม่ให้ออกดอกก็ตาม ต้นและใบที่ถูกตัดออกมาสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ยหมักได้เช่นเดียวกับซากพืชชนิดอื่น ๆ ช่วง 60-120 วัน ต้นและใบแฝกจะมีการย่อยสลายเป็นปุ๋ยหมักอย่างสมบูรณ์ ลักษณะอ่อนนุ่ม ย่อย สีน้ำตาลเข้มจนถึงดำ จำนวนได้ว่าปุ๋ยหมักจากใบหญ้าแฝก 1 ตัน เทียบเท่ากับแอมโมเนียมซัลเฟตได้ 43 กิโลกรัม โดยมีแนวโน้มว่า ปุ๋ยหญ้าแฝกหมักมีปริมาณธาตุอาหารที่สำคัญได้แก่ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม แคลเซียม และแมกนีเซียม เพิ่มขึ้นโดยมีค่าเฉลี่ย 0.86, 0.29, 1.12, 0.55, และ 0.41 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับและ

มีค่าความเป็นกรดต่างเท่ากับ 7.0 นอกจากนี้ ปุ๋ยหมักจากคั้นและใบหญ้าแฝก ยังให้สารปรับปรุงดินหรือกรดฮิวมิคอีกด้วย

การใช้หญ้าแฝกในพื้นที่การเกษตร

พื้นที่ทำการเกษตรในลักษณะต่าง ๆ ในเขตร้อนชื้น มักมีปัญหาด้านความอุดมสมบูรณ์ของดิน เช่น ดินเสื่อมโทรมอันเนื่องจากการชะล้างพังทลายสูง การใช้ที่ดินที่ขาดการอนุรักษ์และมีอัตราการสูญพังสลายตัวของอินทรีย์วัตถุค่อนข้างสูงเหล่านี้ ทำให้สมรรถนะในการให้ผลผลิตทางการเกษตรของดินลดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ผลผลิตพืชลดลง ต้องใช้ปัจจัยในการผลิตเพิ่มขึ้นและ/หรือเพิ่มต้นทุนในการผลิต ตลอดจนทำให้แหล่งน้ำดินเงิน การนำหญ้าแฝกไปปลูกในพื้นที่เกษตรอย่างมีระบบตามวัตถุประสงค์ต่างๆ นับว่าเป็นการจัดการดินและรักษาสภาพแวดล้อมที่มีคุณค่าและมีประโยชน์มหาศาล โดยเฉพาะการสงวนความชื้นของดินและลดความรุนแรงของการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ลาดชัน

หญ้าแฝก (Vetiver grass) เป็นพืชตระกูลหญ้าที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในเชิงฟื้นฟูปรับปรุงบำรุงดินและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมไปในเวลาเดียวกัน การนำหญ้าแฝกไปปลูกในพื้นที่เกษตรนั้น ควรมีการจัดการและดูแลรักษาบ้างตามสมควร เช่น ควรมีการปลูกซ่อมหญ้าแฝกที่ใช้ในการคลุมดินอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะพบว่าหญ้าแฝกนอกจากไม่ใช่วัชพืชแล้วยังพบว่าหญ้าแฝกมีประโยชน์ทางการเกษตรนานับประการ

รูปแบบการปลูกแนวรั้วหญ้าแฝกเพื่อประยุกต์ใช้กับลักษณะพื้นที่ต่าง ๆ

1. **พื้นที่ที่มีความลาดชัน** ในพื้นที่ที่มีความลาดชัน โดยเฉพาะแถบภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศที่เกษตรกรนิยมปลูกไม้ผลขึ้นต้นบนคันคูรับน้ำรอบเขา (Hillside Ditch) หรือบนขั้นบันไดดิน (Bench Terraçcè) ซึ่งมักจะประสบปัญหาคันดินที่สร้างไว้ถูกน้ำฝนกัดเซาะพังทลายเสียหายเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะที่เพิ่งก่อสร้างแล้วเสร็จใหม่ ๆ เพื่อป้องกันความเสียหายดังกล่าว มาตรการที่เหมาะสมซึ่งเป็นวิธีง่ายๆ ได้แก่ การปลูกหญ้าแฝกให้เป็นแนวรั้วบริเวณริมคันคูรับน้ำรอบเขา หรือริมขั้นบันไดดินด้านนอก เพื่อเสริมระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในการป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน

สำหรับพื้นที่ที่ไม่มีขั้นบันไดดินหรือคันดินที่สร้างไว้และมีความลาดชัน การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำควบคู่กับการปลูกไม้ผลขึ้นต้น อาจทำได้โดยวางแนวปลูกหญ้าแฝกตามแนวระดับขวางความลาดเทของพื้นที่ตลอดพื้นที่ โดยให้แต่ละแถวของหญ้าแฝกห่างกันตามแนวตั้ง 1.5 เมตร หรือ 6-10 เมตร ตามระยะปลูกของไม้ผลขึ้นต้นแล้วแต่กรณี อนึ่ง อาจมีมาตรการเสริมสำหรับพื้นที่ที่มีความลาดชันมาก ๆ โดยการปลูกหญ้าแฝกเป็นรูปครึ่งวงกลมรัศมี

1.5 - 2.0 เมตร แหวนรับความลาดชันของพื้นที่บริเวณโคนต้นไม้ผลยืนต้นที่ปลูก ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มขีดความสามารถในการเก็บกักน้ำและตะกอนดินได้ดีขึ้น

2. พื้นที่ราบ บนพื้นที่ที่ไม่มี ความลาดชันหรือพื้นที่ราบจะมีปัญหาเกี่ยวกับการไหลบ่าหน้าดินของน้ำและมีการสูญเสียหน้าดินน้อย แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะเป็นพื้นที่ราบเพียงใดก็ตาม การไหลบ่าของน้ำฝนก็จะเกิดขึ้นได้เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีฝนตกหนักจนน้ำฝนไม่สามารถไหลซึมลงไปดินได้ทัน ดังนั้นการปลูกหญ้าแฝกเพื่อรักษาความชุ่มชื้นในดินและเก็บกักหน้าดินให้อยู่ในพื้นที่ก็ยังคงมีความจำเป็นอยู่ โดยเฉพาะในพื้นที่เกษตรอาศัยน้ำฝนที่มีความแห้งแล้งเกิดขึ้นเป็นประจำ จุดประสงค์หลักในการปลูกหญ้าแฝกอาจปลูกเป็นแถวเดี่ยวล้อมรอบพื้นที่ปลูกเป็นแถวยาวระหว่างแถวไม้ผลหรือแถวพืชไร่ ปลูกเป็นรูปวงกลมหรือ ครึ่งวงกลม บริเวณโคนต้นไม้ผล โดยใช้รัศมี 1.5-2.0 เมตร เป็นต้น การตัดหญ้าแฝกคลุมดินนอกจากจะช่วยเพิ่มความชุ่มชื้นและอินทรีย์วัตถุให้กับดินแล้วยังช่วยให้มีการหมุนเวียนของธาตุอาหารพืชจากดินล่างขึ้นมาสู่ดินบนได้อีกด้วย อันเป็นการปรับปรุงความอุดมสมบูรณ์ของดิน

สรุป

การปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่จะเน้นเพื่อป้องกันหรือลดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน รักษาความชุ่มชื้นในดิน เพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดิน หมุนเวียนธาตุอาหารพืชจากดินล่างซึ่งไม่เป็นประโยชน์ต่อพืชให้กลับคืนสู่ดินบนและเป็นประโยชน์ต่อพืชซ้ำได้ จากการย่อยสลายของใบหญ้าแฝกที่ตัดคลุมดิน และเพื่อแสดงขอบเขตของพื้นที่ ลำต้นของหญ้าแฝกจะช่วยกรองกักเก็บตะกอนดิน โดยปล่อยให้ น้ำไหลผ่านไปได้อย่างบางส่วน ส่วนรากของหญ้าแฝกซึ่งหยั่งลึกลงไปดินทำหน้าที่เสมือนกำแพงได้ดิน จะช่วยให้น้ำฝนซาบซึมลงสู่ดินล่าง ช่วยให้ดินมีการระบายน้ำดีทำให้ดินโปร่งและมีการถ่ายเทอากาศดีขึ้น การตัดใบหญ้าแฝกคลุมดินเพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุให้กับดิน สงวนความชื้นในดิน และคูพืชย่อยสลายปลดปล่อยธาตุอาหารออกมาให้เป็นประโยชน์กับพืชที่ปลูก ในพื้นที่ปลูกพืชผัก ไม้ดอก และไม้ประดับ การใช้หญ้าแฝกปลูกรอบแปลงที่ขอร่องเพื่อกันการพังทลายของขอร่องหรือขอบแปลง และตัดใบหญ้าแฝกนำไปคลุมดินทดแทนการใช้ฟางข้าวเป็นการสร้างวัสดุคลุมดินขึ้นเองในพื้นที่ ส่วนในพื้นที่สวนไม้ผลยืนต้นดั้งเดิมที่มีความสมบูรณ์ มั่นคงและยั่งยืนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องนำหญ้าแฝกไปปลูก ในสวนไม้ผลที่มีการปลูกใหม่หรือปลูกไปแล้วแต่ทรงพุ่มยังมีระยะห่าง อาจปลูกหญ้าแฝกเพื่อช่วยในการเก็บกักรักษาความชุ่มชื้นและลดการชะล้างพังทลายของดินโดยปลูกหญ้าแฝกเป็นแถวยาววางความลาดเทของพื้นที่ในระหว่างทรงพุ่มซึ่งยังไม่ชิดติดกัน หรือปลูกแบบครึ่งวงกลมแหวนรับน้ำและดักตะกอนดินนอกทรงพุ่มหรือห่างจากโคนต้นไม้ไม่น้อยกว่า 1.5-2.0 เมตร

LIRT

ส่วนที่ ๓

ภาคผนวก

:

- ๑ ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)
- ๑ พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๕๐๓/๑๕๒๓๗

(๑)

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา	
ปฏิบัติหน้าที่	
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร	
เลขรับ.....	191
วันที่.....	5 ก.ย. 2556
เวลา.....	15.30 น.

สำนักนายกรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๕ กันยายน ๒๕๕๐

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ....

กราบเรียน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติในเรื่องนี้

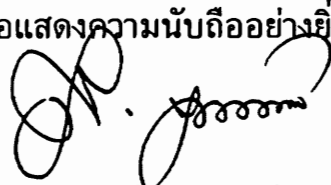
กลุ่มงานบริหารทั่วไป	
รับที่.....	๑๙๓ / ๑๕๕๐ วันที่ ๕ / ๙ / ๕๖
เวลา.....	๑๕.๔๐ น. ส่ง พ.ร.บ.
สำนักการประชุม	

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. .... ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

จึงขอเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ มาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

พลเอก

(สุรยุทธ์ จุลานนท์)

นายกรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๐๘ - ๙

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘

(0/0.934/ส) www.cabinet.thai.gov.go.th

กลุ่มงานพระราชบัญญัติ

รับที่..... 191 / 2556

วันที่ 5 / ๙ / ๕๖

เวลา..... 15.45 น.

สำนักการประชุม

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

หน้าว่าง

Legislative Institutional Repository of Thailand

(๓)

ร่างฯ ที่ สคก. ตรวจสอบแล้ว
เรื่องเสร็จที่ 527/2550

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน
พ.ศ. ....

หลักการ

ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาที่ดิน

เหตุผล

เนื่องจากพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว มีบทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และโดยที่ปัจจุบันมีปัญหาความเสื่อมโทรมของดินเพราะไม่มีการอนุรักษ์ดินและน้ำ ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของดินก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติให้หน่วยงานของรัฐสามารถเข้าไปดำเนินการป้องกันรักษาสภาพพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่มและเกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างรุนแรง และเพื่อให้การใช้ที่ดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดสมควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดการอนุรักษ์ดินและน้ำ การวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดิน หรือการปรับปรุงดินหรือที่ดิน ตลอดจนกำหนดมาตรการห้ามกระทำการใดๆ รวมถึงการทำให้ที่ดินเกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอื่นใด จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

หน้าว่าง

Legislative Institutional Repository of Thailand

(๖)

“สามะโนที่ดิน” หมายความว่า การสำรวจ ภาวะการถือครองที่ดินอย่างละเอียด รายชื่อเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ที่อยู่อาศัย การพาณิชย์ และการอุตสาหกรรม

“เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดิน ทางด้านเศรษฐกิจ

“เกษตรกรรม” หมายความว่า การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ และกิจการอื่นตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

“การชะล้างพังทลายของดิน” หมายความว่า ปฏิกิริยาการพังทลายของดินที่ถูกชะล้าง กัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำ ลม หรือโดยเหตุอื่นใดให้เกิดการเสื่อมโทรม สูญเสีย เนื้อดิน หรือความอุดมสมบูรณ์ของดิน

“การอนุรักษ์ดินและน้ำ” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวัง ป้องกันรักษาดินและที่ดิน ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษา ปรับปรุงความ อุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่เพื่อรักษาคุณธรรมชาติ ให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดินในทางเกษตรกรรม

“มาตรการวิถีกล” หมายความว่า วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการก่อสร้าง โครงสร้างทางวิศวกรรม โดยวิธีการใดพรวนตามแนวนระดับ ดันดินกันน้ำ ชั้นบันไดดิน คูรับน้ำ ขอบเขา บ่อน้ำในไร่นาหรืออื่น ๆ

“มาตรการวิถีพีช” หมายความว่า วิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยวิธีการทางพีช โดยการปลูกพืชหรือใช้ส่วนใด ๆ ของพืชทำให้เป็นแถบหรือเป็นแนว หรือปกคลุมผิวดินหรืออื่น ๆ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการพัฒนาที่ดิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน” ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ เป็นรองประธานกรรมการ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ อธิบดีกรมชลประทาน อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดี กรมทรัพยากรธรณี อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดีกรมโยธาธิการ และผังเมือง อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ อธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เลขาธิการสำนักงาน นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินสามคน

(๗)

ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ซึ่งมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์สูง เป็นที่ประจักษ์
ในด้านการอนุรักษ์ดินและน้ำ หรือด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ดิน เป็นกรรมการ

ให้อธิบดีกรมพัฒนาที่ดินเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมพัฒนา
ที่ดินแต่งตั้งผู้ช่วยเลขานุการได้ตามความจำเป็น

มาตรา ๖ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ หรือในกรณีที่
คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมี
วาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างหรือเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้น
อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว เว้นแต่วาระที่เหลืออยู่
ไม่ถึงเก้าสิบวัน จะไม่แต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้

เมื่อครบกำหนดตามวาระในวาระหนึ่ง หากยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอยู่ในตำแหน่ง
เพื่อดำเนินงานต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

มาตรา ๗ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับแต่งตั้ง
อีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระมิได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ ให้คณะกรรมการ
ประกอบด้วยกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่จนกว่าจะมีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตาม
มาตรา ๖ วรรคสอง

มาตรา ๘ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจาก
ตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย
หรือหย่อนความสามารถ

(๔) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ
ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๗) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น
กรรมการผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือ
เจ้าหน้าที่พรรคการเมือง

(๘)

มาตรา ๙ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดการจำแนกประเภทที่ดิน และเสนอขอรับความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ
- (๒) วางแผนการใช้ที่ดิน การพัฒนาที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินและการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (๓) ประกาศกำหนดเขตสำรวจที่ดิน และประกาศกำหนดเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำตามมาตรา ๑๕
- (๔) เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ ในการให้ความช่วยเหลือและเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้ครอบครองที่ดินตามความเหมาะสมจากการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินหรือการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (๕) กำหนดมาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือกำหนดมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (๖) ให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาที่ดินระดับต่าง ๆ ขึ้นในเขตท้องที่หนึ่งท้องที่ใดเพื่อช่วยเหลือทางวิชาการ สาธิต และแนะนำเกษตรกรโดยตรง ในกรณีที่มีมาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ตามที่คณะกรรมการกำหนดต้องใช้วิทยาการซึ่งไม่อาจนำไปแนะนำเกษตรกรด้วยวิธีการส่งเสริมได้
- (๗) ออกระเบียบ หลักเกณฑ์ วิธีการ หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับคำขอให้วิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือคำขอให้ปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือคำขอให้การบริการแผนที่ ข้อมูลทางแผนที่เป็นการเฉพาะรายตามมาตรา ๒๐
- (๘) ออกระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่มอบหมาย
- (๙) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๙ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดิน เป็นผู้ปฏิบัติงานหรือเตรียมข้อเสนอมายังคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปก็ได้

มาตรา ๑๐ ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการที่มีอำนาจดำเนินการพิจารณาทางปกครองตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะกรรมการโดยอนุโลม

มาตรา ๑๑ ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ ทั้งนี้ วิธีการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๒ รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดบริเวณการใช้ที่ดินตามมาตรา ๙ (๒) และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

มาตรา ๑๓ ในกรณีที่ปรากฏว่าบริเวณพื้นที่ใดมีลักษณะเป็นพื้นที่ลาดชันเสี่ยงต่อการชะล้างพังทลายของดิน หรือเสี่ยงต่อการเกิดดินถล่ม อันเกิดจากการกระทำของผู้เข้าไปครอบครองทำประโยชน์ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าวโดยไม่เหมาะสม หรืออาจเกิดขึ้นจากภัยธรรมชาติ หากปล่อยไว้ไม่ดำเนินการจะเกิดการชะล้างพังทลายของดินอย่างรุนแรงจนถึงขั้นเกิดดินถล่มสร้างความสูญเสียแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้พื้นที่นั้นเป็นเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่ปรากฏว่าพื้นที่ใดมีการใช้หรือทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารเคมีหรือวัตถุอื่นใดที่จะทำให้อินทรีย์วัตถุในดินเกิดความเสื่อมโทรมต่อการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณนั้น และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ กรณีมีการปนเปื้อนเกิดขึ้น ให้ผู้กระทำการปนเปื้อนดำเนินการปรับปรุงที่ดินให้คืนสู่สภาพเดิม หรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่รัฐหรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย

มาตรา ๑๕ ในการออกประกาศตามมาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๑๔ ให้กำหนดมาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ไว้ในประกาศด้วย

(๑) กำหนดมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อลดการชะล้างพังทลายของดิน และป้องกันการเกิดดินถล่ม โดยใช้มาตรการวิธีกล มาตรการวิธีพืช หรือมาตรการอื่นใดที่เหมาะสม

(๒) ห้ามกระทำการใด ๆ รวมถึงการทำให้เกิดการปนเปื้อนของสารพิษที่เป็นอันตรายต่อดิน หรือทำให้สภาพที่ดินเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง

(๓) กำหนดมาตรการอื่น ๆ ตามที่เห็นสมควรและเหมาะสมแก่สภาพพื้นที่นั้น

ในการกำหนดมาตรการตาม (๑) (๒) และ (๓) ให้ดำเนินการจัดให้มีการรับฟังความเห็นของประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการกำหนดมาตรการดังกล่าว

มาตรา ๑๖ ให้กรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่สำรวจและวิเคราะห์ ตรวจสอบดินหรือที่ดิน เพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน หรือภาวะเศรษฐกิจที่ดิน หรือเพื่อประโยชน์ในการจำแนกประเภทที่ดิน การพัฒนาที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน การกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการทำสำมะโนที่ดิน เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้กรมพัฒนาที่ดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสถิติตามกฎหมายว่าด้วยสถิติ
ในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำสำมะโนที่ดินเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๗ เพื่อประโยชน์ในการสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ
ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำ คณะกรรมการ
จะจัดให้มีการสำรวจที่ดิน และการสำรวจเพื่อกำหนดเขตการอนุรักษ์ดินและน้ำก็ได้

เมื่อคณะกรรมการเห็นสมควรจะสำรวจที่ดินเพื่อทราบความอุดมสมบูรณ์ของดิน
ตามธรรมชาติ ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และสำรวจเพื่อกำหนดเขตการอนุรักษ์ดิน
และน้ำในท้องที่ใด ให้คณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดท้องที่ที่จะดำเนินการ
ดังกล่าว และให้มีแผนที่แนบท้ายประกาศด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือเป็นส่วนหนึ่งแห่งประกาศ

มาตรา ๑๘ ภายในเขตสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติ
ความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน และเขตสำรวจการอนุรักษ์ดินและน้ำตามมาตรา ๑๗
ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจเข้าไปในที่ดินที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้น
ถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อทำการเก็บตัวอย่างดินหรือน้ำ หรือทำเครื่องหมายสำรวจไว้ในที่ดินหรือน้ำได้
ตามสมควรและเท่าที่จำเป็น แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบล่วงหน้า
ไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ บริเวณซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ หรือที่ทำการ
เขตหรือที่ว่าการอำเภอ หรือที่ทำการกำนันหรือที่ทำการแขวงซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้แจ้ง
กำหนดเวลาและการที่จะกระทำการนั้นไว้ด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร
และในการนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๙ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็น
เจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๒๐ ผู้ใดประสงค์จะให้กรมพัฒนาที่ดินวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดิน
หรือปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรืออนุรักษ์ดินและน้ำ หรือบริการแผนที่ ข้อมูลทางแผนที่ เว้นแต่
แผนที่หรือข้อมูลทางแผนที่ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ เป็นการเฉพาะราย
ให้ยื่นคำขอต่อหน่วยงานพัฒนาที่ดินในท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ หากไม่มีหน่วยงานดังกล่าวให้ยื่น
ต่อที่ทำการเขตหรือที่ว่าการอำเภอ

การวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรืออนุรักษ์ดิน
และน้ำ หรือบริการแผนที่ หรือข้อมูลทางแผนที่ตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการวิเคราะห์ตรวจสอบ
ตัวอย่างดินเพื่อปรับปรุงดินหรือที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมของเกษตรกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์
วิธีการและเงื่อนไขและเสียค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๑๑)

มาตรา ๒๑ ผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๕ หรือขัดขวางหรือไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติกรตามมาตรา ๑๕ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๒ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ดัดแปลง เคลื่อนย้าย หรือถอดถอนเครื่องหมายสำรวจซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ทำไว้ตามมาตรา ๑๕ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๒๓ บรรดากฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ให้คงมีผลใช้บังคับต่อไปได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ จนกว่าจะได้มีกฎกระทรวงที่ออกตามพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๔ ให้คณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖ ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อน จนกว่าจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาที่ดินตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ให้ดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๒๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงและประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

พระราชบัญญัติ

พัฒนาที่ดิน

พ.ศ. ๒๕๒๖

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๖

เป็นปีที่ ๓๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาที่ดิน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“การพัฒนาที่ดิน” หมายความว่า การกระทำใด ๆ ต่อดินหรือที่ดินเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของดินหรือที่ดิน หรือเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้นและหมายความรวมถึงการปรับปรุงดินหรือที่ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติหรือขาดความอุดมสมบูรณ์เพราะการใช้ประโยชน์ และการอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อรักษาดุลย์ธรรมชาติหรือเพื่อความเหมาะสมในการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

“การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน” หมายความว่า การวางนโยบายและแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพของดิน และสอดคล้องกับประเภทของที่ดินที่ได้จำแนกไว้

“ดิน” หมายความว่า รวมถึง หิน กรวด ทราย แร่ธาตุ น้ำ และอินทรีย์วัตถุต่างๆ ที่เจือปนกับเนื้อดินด้วย

“ที่ดิน” หมายความว่า ที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน

“สำมะโนที่ดิน” หมายความว่า การสำรวจ ภาวะการถือครองที่ดินอย่างละเอียด รายชื่อเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร ที่อยู่อาศัย เพื่อการพาณิชย์ และการอุตสาหกรรม

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๐/ตอนที่ ๑๖๐/ฉบับพิเศษ หน้า ๑๑/๖ ตุลาคม ๒๕๒๖

LIRT

“เศรษฐกิจที่ดิน” หมายความว่า ภาวะความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับที่ดิน
ทางด้านเศรษฐกิจ

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตาม
พระราชบัญญัตินี้

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการพัฒนาที่ดิน”
ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวง
เกษตรและสหกรณ์เป็นรองประธานกรรมการ เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมที่ดิน อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ* อธิบดีกรมป่าไม้ อธิบดี
กรมชลประทาน อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมทรัพยากร
ทางทะเลและชายฝั่ง* เลขานุการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เลขานุการ
เศรษฐกิจการเกษตรและผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่เกินสามคนซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง เป็นกรรมการ
และอธิบดีกรมพัฒนาที่ดินเป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๕ คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณากำหนดการจำแนกประเภทที่ดิน การวางแผนการใช้ที่ดิน การ
พัฒนาที่ดิน และการกำหนดบริเวณการใช้ที่ดิน เสนอขอรับความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้
หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องรับไปปฏิบัติ

(๒) ประกาศกำหนดเขตสำรวจที่ดินตามมาตรา ๑๑

(๓) พิจารณากำหนดมาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือกำหนด
มาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องนำไปใช้แนะนำ
ส่งเสริมให้แก่เกษตรกรต่อไป

(๔) พิจารณาให้ความเห็นชอบการจัดตั้งหน่วยงานพัฒนาที่ดินระดับต่าง ๆ ขึ้น
ในเขตท้องที่หนึ่งท้องที่ใดเพื่อช่วยเหลือทางวิชาการ สาธิตและแนะนำเกษตรกรโดยตรงในกรณีที่มี
มาตรการเพื่อการปรับปรุงดินหรือที่ดิน หรือมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำตามที่
คณะกรรมการกำหนด ต้องใช้วิทยาการซึ่งไม่อาจนำไปแนะนำเกษตรกรด้วยวิธีการส่งเสริมได้

(๕) พิจารณาวางระเบียบหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขเกี่ยวกับคำขอให้วิเคราะห์
ตรวจสอบตัวอย่างดิน หรือคำขอให้ปรับปรุงดินหรือที่ดินเป็นการเฉพาะรายตามมาตรา ๑๔

(๖) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะอนุกรรมการ

(๗) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ
คณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา นี้ คณะกรรมการอาจมอบหมายให้กรมพัฒนา
ที่ดินเป็นผู้ปฏิบัติงานหรือเตรียมข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปได้

มาตรา ๖ ให้กรรมการซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งคราวละสามปี
ในกรณีที่มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นอีกในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมี
วาระอยู่ในตำแหน่ง ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มขึ้นหรือแต่งตั้งซ่อม ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นอยู่ใน
ตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้วนั้น
กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๗ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามมาตรา ๖ กรรมการซึ่ง
คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ตามปกติหรือมีความ
ประพฤติเสื่อมเสีย
- (๔) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (๕) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (๖) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำ
โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๘ ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุม
หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธาน
กรรมการและรองประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มา
ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การประชุมคณะกรรมการทุกคราวต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง
ของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งมีเสียงหนึ่งใน
การลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็น
เสียงชี้ขาด

มาตรา ๙ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาหรือ
ปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำมาตรา ๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๐ ให้กรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่สำรวจและวิเคราะห์ตรวจสอบดินหรือ
ที่ดิน เพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติและความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน
จำแนกที่ดิน การพัฒนาที่ดิน ทำสำมะโนที่ดิน หรือภาวะเศรษฐกิจที่ดิน เพื่อปฏิบัติการตาม
พระราชบัญญัตินี้ และปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

LIART

ให้กรมพัฒนาที่ดินมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการสถิติตามกฎหมายว่าด้วยสถิติในเรื่องที่เกี่ยวกับการทำสำมะโนที่ดินเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๑ เพื่อประโยชน์ในการสำรวจความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติและความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดิน คณะกรรมการจะจัดให้มีการสำรวจที่ดินก็ได้

เมื่อเป็นการสมควรจะสำรวจที่ดินในท้องที่ใด ให้คณะกรรมการประกาศในราชกิจจานุเบกษากำหนดท้องที่ที่จะสำรวจเป็นเขตสำรวจที่ดิน ประกาศดังกล่าวให้มีแผนที่แสดงเขตสำรวจที่ดินแนบท้ายด้วย แผนที่ดังกล่าวให้ถือว่าเป็นส่วนแห่งประกาศ

มาตรา ๑๒ ภายในเขตสำรวจที่ดินตามมาตรา ๑๑ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปในที่ดินที่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก เพื่อทำการเก็บตัวอย่างดินหรือน้ำ หรือทำเครื่องหมายสำรวจไว้ในที่ดินหรือน้ำได้ ตามสมควรและเท่าที่จำเป็น แต่ต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบล่วงหน้าภายในเวลาอันสมควรก่อน ถ้าไม่อาจติดต่อกับเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้ ให้ประกาศให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน การประกาศให้ทำเป็นหนังสือปิดไว้ ณ บริเวณซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ที่ทำการเขตหรืออำเภอและที่ทำการกำนันหรือแขวงซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ ให้แจ้งกำหนดเวลาและการที่จะกระทำนั้นไว้ด้วย

ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา นี้ ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอำนวยความสะดวกตามสมควร และในการนี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปตามแบบที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๓ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๑๔ เอกชนรายใดประสงค์จะให้กรมพัฒนาที่ดินวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือปรับปรุงดินหรือที่ดินหรือการอนุรักษ์ดินและน้ำเป็นการเฉพาะราย ให้ยื่นคำขอต่อหน่วยงานพัฒนาที่ดินในท้องที่ซึ่งที่ดินนั้นตั้งอยู่ หากไม่มีหน่วยงานดังกล่าวให้ยื่นต่ออำเภอ

การวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินหรือการปรับปรุงดินหรือที่ดินหรือการอนุรักษ์ดินและน้ำตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ขอเสียค่าใช้จ่ายตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่เกษตรกรประสงค์จะให้กรมพัฒนาที่ดินวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินเพื่อปรับปรุงดินหรือที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมของตน หากได้นำตัวอย่างดินมอบให้กรมพัฒนาที่ดิน ก็ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายตามวรรคสอง และให้กรมพัฒนาที่ดินแจ้งผลการวิเคราะห์ตรวจสอบตัวอย่างดินให้ผู้ขอทราบภายในเวลาอันสมควร พร้อมทั้งคำแนะนำในการปรับปรุงดินหรือที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

มาตรา ๑๕ ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ดัดแปลง เคลื่อนย้าย หรือถอดถอน เครื่องหมายสำรวจซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ทำไว้ตามมาตรา ๑๒ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา ๑๖ ผู้ใดขัดขวางพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการตามมาตรา ๑๒ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

มาตรา ๑๗ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ป. ตีนสุตานนท์

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรโอนอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน ในส่วนที่เกี่ยวกับการสำรวจ จำแนก และทำสำมะโนที่ดินเพื่อให้ทราบถึงความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติและความเหมาะสมแก่การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม การวางแผนการใช้ที่ดิน การกำหนดบริเวณการใช้ที่ดินและการกำหนดมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ มาเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาที่ดินและกรมพัฒนาที่ดิน และโดยที่เป็นการสมควรกำหนดวิธีการในการนำผลงานทางวิชาการด้านการพัฒนาที่ดิน เช่น มาตรการเพื่อการปรับปรุงดินและที่ดิน และมาตรการเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ ไปใช้ในการปฏิบัติการให้เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรรมของประเทศอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

สุนันทา/แก้ไข

๒๘/๑๒/๕๕

A+B (C)

*พระราชกฤษฎีกาแก้ไขบทบัญญัติให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ พ.ศ. ๒๕๔๕^๒

มาตรา ๘๐ ในพระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๒๖

(๑) ให้แก้ไขคำว่า “อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์” เป็น “อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ”

(๒) ให้เพิ่ม “อธิบดีกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง” เป็นกรรมการในคณะกรรมการพัฒนาที่ดิน เพื่อให้สอดคล้องกับการโอนอำนาจหน้าที่ของกรมพัฒนาที่ดินในส่วนที่เกี่ยวกับด้านการวางแผนการใช้ที่ดินชายทะเล มาเป็นของกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาฉบับนี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้บัญญัติให้จัดตั้งส่วนราชการขึ้นใหม่โดยมีภารกิจใหม่ ซึ่งได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาโอนกิจการบริหารและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม นั้นแล้ว และเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวได้บัญญัติให้โอนอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐมนตรีผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่ โดยให้มีการแก้ไขบทบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่โอนไปด้วย ฉะนั้น เพื่ออนุวัติให้เป็นไปตามหลักการที่ปรากฏในพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้สอดคล้องกับการโอนส่วนราชการ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีความชัดเจนในการใช้กฎหมายโดยไม่ต้องไปค้นหาในกฎหมายโอนอำนาจหน้าที่ว่าตามกฎหมายใดได้มีการโอนภารกิจของส่วนราชการหรือผู้รับผิดชอบตามกฎหมายนั้นไปเป็นของหน่วยงานใดหรือผู้ใดแล้ว โดยแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายให้มีการ

^๒ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๙/ตอนที่ ๑๐๒ ก/หน้า ๖๖/๔ ตุลาคม ๒๕๔๕

LIRT

เปลี่ยนชื่อส่วนราชการ รัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งหรือผู้ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการให้ตรงกับการโอนอำนาจหน้าที่ และเพิ่มผู้แทนส่วนราชการในคณะกรรมการให้ตรงตามภารกิจที่มีการตัดโอนจากส่วนราชการเดิมมาเป็นของส่วนราชการใหม่รวมทั้งตัดส่วนราชการเดิมที่มีการยุบเลิกแล้ว ซึ่งเป็นการแก้ไขให้ตรงตามพระราชบัญญัติและพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชกฤษฎีกานี้

ทรงยศ/สราวุฒิจัดทำ

๒๓ กรกฎาคม ๒๕๕๖

สัญญา/ปรับปรุง

๔ สิงหาคม ๒๕๕๙

